

Sysslomansgatan

Lämningar efter stadsgårdar från medeltid och nyare tid

Arkeologisk schaktningsövervakning

Rää 88:1
Uppsala
Uppland

Linda Qviström

Sysslomansgatan

Lämningar efter stadsgårdar från medeltid och nyare tid

Arkeologisk schaktningsövervakning

Raä 88:1
Uppsala
Uppland

Linda Qviström

Omslagsbild: Blå glaspärla, fnr 13. Bredd 10 mm, tjocklek 7 mm.
Foto: Linda Qviström, Upplandsmuseet.

Upplandsmuseets rapporter 2011:08

ISSN 1654-8280

© Upplandsmuseet 2011

Foto, planer och renritning om inget annat anges: Linda Qviström

Allmänt kartmaterial: Copyright Lantmäteriverket. Medgivande 507-98-3212

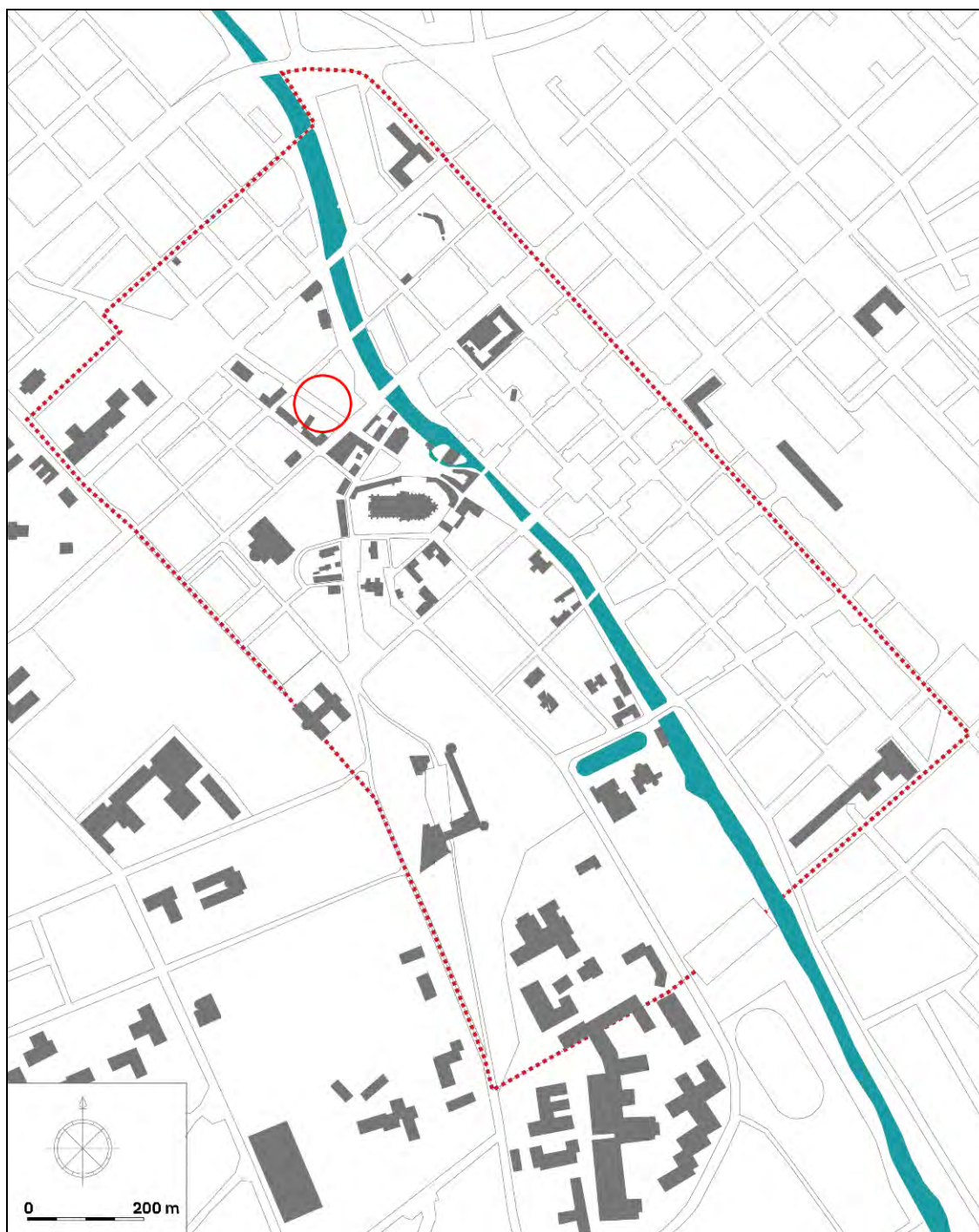
Upplandsmuseet, S:t Eriks gränd 6, 753 10 Uppsala
Telefon 018 – 16 91 00. Telefax 018 - 69 25 09
www.upplandsmuseet.se

Innehåll

Inledning	6
Bakgrund	7
Historiska kartor	7
Tidigare arkeologiska undersökningar	9
Genomförande	13
Undersökningsresultat	14
Sektionsbeskrivning från norr till söder	15
Föremålsfynd	28
Dateringar	31
Sammanfattande diskussion och tolkningar	32
Bebyggelse och hantverk från medeltid och nyare tid	32
Jämförelse med 1978 års schakt	34
Sammanfattning	36
Referenser	37
Arkiv	37
Litteratur samt otryckta rapporter	37
Administrativa uppgifter	39
Bilaga 1. Ritningar	40
Bilaga 2. Beskrivning till ritningarna	52
Bilaga 3. Fyndlista	60
Bilaga 4. Dendrokronologisk analys	62

Inledning

Under hösten 2008 utförde Upplandsmuseets arkeologiska avdelning en schaktningsövervakning i samband med byte av fjärrvärmeledningar i Syslomansgatan i Uppsala. Arbetet skedde på uppdrag av Vattenfall AB, Värme Uppsala och efter beslut av länsstyrelsen i Uppsala län (dnr 431-12534-08, 2008-09-19). Fältarbetet utfördes av Linda Qviström och Anna Ölund.

Figur 1. Översiktskarta med läget för fjärrvärmeschaktet markerat.

Bakgrund

Den berörda sträckan av Sysslomansgatan ligger mellan kvarteren S:ta Brita och Rudan samt inom fornlämningsområdet 88:1, stadslager i Uppsala. Sysslomansgatan är förlängningen av den allmänningsgata som finns skriftligt belagd från 1296 och som löpte väster om ån, förbi helgeandshuset vid nuvarande Fyrstorg och Domberget i riktning mot nordväst (Dahlbäck et al 1984:300). I området mellan allmänningsgatan och ån finns flera fastigheter skriftligt belagda. Studentholmen finns tidigast omnämnd 1296 och var belägen inom det nuvarande kvarteret Holmen. Fastigheten testamenterades 1316 till domkyrkan. Norr om Studentholmen låg Gåsaoholm, först omnämnd 1299. En tredje fastighet som kan knytas till området låg vid Nils Svarts gränd. År 1528 hade helgeandshuset två tomter vid gränden. På båda tomterna stod murade byggnader, byggda av Olof Pålsson respektive Andreas Olofsson. Nedanför Andreas Olofssons tomt fanns ytterligare en tomt som hörde till huset. Här fanns tre stenbodar. Utöver dessa har det funnits ytterligare fastigheter som mer eller mindre säkert kan knytas till stadsdelen Fjärdingen men inte närmare lägesbestämmas. På några av dessa gårdar fanns murade byggnader (Dahlbäck et al 1984:303ff). År 1557 omnämns också en studentträdgård som då låg under Uppsala gård. Med tanke på namnet kan den ha varit belägen i närheten av Studentholmen (Dahlbäck et al 1984:303).

Sysslomannen, som gett Sysslomansgatan sitt, ansvarade för domkyrkans byggnadshytta och byggnadsbestånd. Under medeltiden utsågs sysslomannen bland kanikerna som utförde uppdraget vid sidan av den ordinarie verksamheten. Först efter reformationen blev en fast tjänst och en tjänstemannagård inrättad. På Boomans planta från 1671 finns Sysslomansgården utritad i kvarteret Rudan, i hörnet av S:t Olofsgatan och Sysslomansgatan. (Carlsson et al 2010:372f). Sysslomansgatans dragning ändrades inte nämnvärt efter 1643 års gatureglering och namnet användes troligen även före regleringen (Wahlberg 1994:118f). Av regleringskartan framgår dock att planen var att gatan skulle tas bort. Mellan den gata som skulle löpa längs åstranden och S:t Larsgatan skulle ingen parallellgata finnas (LMV B70-1:3). Delar av Sysslomansgatan togs också bort, och under 1600- och 1700-talet sträckte sig kvarteret Disa därför ner till Fyrisån. Efter 1809 års stadsbrand beslöts att kvarteret åter skulle delas upp så att Sysslomansgatan skulle fortsätta fram till Oxtorget, nuvarande S:t Eriks torg. Man beslöt även att bredda Sysslomansgatan norr om S:t Olofsgatan till 18 alnars bredd vilket motsvarar drygt 10,5 m. Det dröjde dock innan beslutet verkställdes (Herdin 1932:210, 213ff). Idag är gatan ca 13 m bred, trottoarerna medräknade, längs den aktuella sträckan.

Historiska kartor

Det finns två kvarterskartor upprättade över Uppsala runt slutet av 1600-talet: Boomans från 1671 (UUB) och Hoffstedts från 1702 (LMV B70-1:12). Båda utvisar stadstomterna och anger vem som äger dem. De tre huskartorna över Uppsala är ungefärligt samtida med kvarterskartorna. Den första huskartan, som använts som förlaga för de båda senare, trycktes i Olof Rudbecks så kallade Atlantica från 1679 (Anund et al 2001:97ff).

På Hoffstedts karta finns sju tomter utritade inom kvarteret S:ta Brita, och i huvudsak såg kartbilden likadan ut 1671, på Boomans planta. De tomter som är rosa på Hoffstedts karta (figur 3 och 5) ägdes av kyrkan och de gulfärgade av staden. De grönfärgade tomterna är privatägda. Den södra delen av båda kvarteren är privatägd. Norra halvan av kvarteret Rudan ägdes av domkyrkan och var anslagen som boställe åt domkyrkans syssloman.

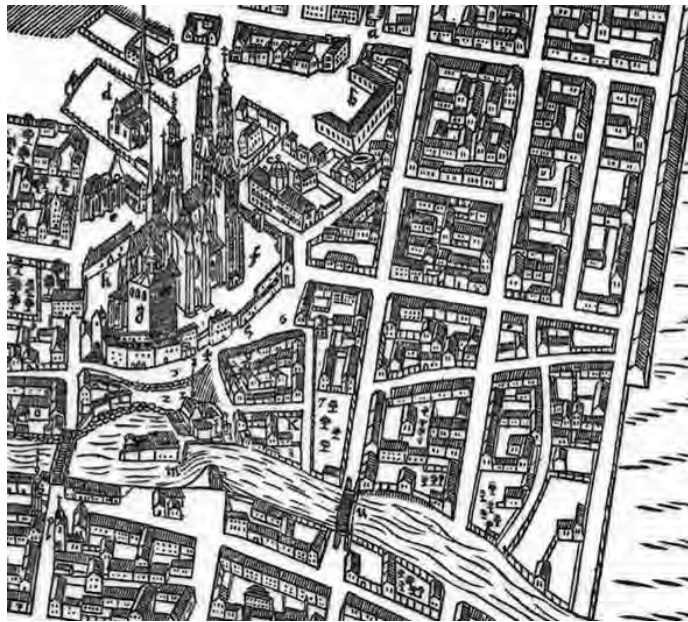
I kvarteret S:ta Brita finns rester efter vad som ser ut att ha varit en gränd genom kvarteret. Gränden skulle i så fall ha gått ner mot ån och följt tomtgränsen i kvarteret Rudan. Ytterligare en vitfärgad rektangel på kartan, mellan tomterna 4 och 5, kan vara resterna efter S:t Larsgatans tidigare sträckning. På Boomans planta sticker den sydligaste tomten, nummer 7 på Hoffstedts karta, ut längre åt väster, ut i Sysslomansgatan, än det övriga tomterna. Samma oregelbundenhet syns på huskartan från 1679 (figur 4).

Figur 2. Utsnitt ur den så kallade regleringskartan från 1643. LMV B70-1:3.

Figur 3. Ett utsnitt ur Hoffstedts karta från 1702 (LMV B70-1:12). På generalplanen som omfattar hela staden har kvarterskartorna för kvarteren norr om domkyrkan lagts in. Även 2008 års fjärrvärmeschakt är inlagt på kartan.

Figur 4. Utsnitt ur huskartan i Olof Rudbeck den äldres Atlantica. Efter Anund et al 2001.

Figur 5. Kvarteret S:ta Brita, utsnitt ur Hoffstedts kvarterskarta från 1702 (LMV B70-1:12). Nederst i bild löper Sysslomansgatan. Tomt nummer 1 är Doctor Loceenii efterträdares gård på egen grund. Nr 2 är Samuel Hadbergs gård på stadens grund, 3 och 4 är professor Jacob Arkenii gårdar på egen grund. Köpebrev för tomterna var utfärdade 1684 respektive 1698, 5 är Palmbergs änkas, egen grund, 6 är Wäddö gården, domkyrkans grund och 7 är organistens Zellingers änkas gård, egen grund. De vita fälten är troligen kvarlevor efter ett äldre gatunät.

Tidigare arkeologiska undersökningar

I direkt anslutning till det aktuella undersökningsområdet har en rad mindre undersökningar, framför allt schaktningsövervakningar, gjorts. Mer omfattande undersökningar har genomförts i det näraliggande kvarteret Disa.

Sysslomansgatan

År 1978 gjordes en schaktningsövervakning i samband med att vattenledningar drogs i Sysslomansgatan, sträckan Skolgatan-S:t Olofsgatan. Schaktet löpte parallellt med 2008 års fjärrvärmeschakt, 2–4 m öster om detta. Det som dokumenterades var den sydvästra schaktväggen, alltså den schaktvägg som var belägen närmast 2008 års schakt. I det två meter breda vattenledningsschaktet påträffades kulturlager och konstruktioner i form av stenläggningar, träkonstruk-

tioner samt en husgrund av sten. Lämningarna kunde inte dateras (Elfwendahl & Hjærtner-Holder 1988).

S:t Olofsgatan

I korsningen Sysslomansgatan–S:t Olofsgatan påträffades 1936 en husgrund och en stockbädd. Även från 1953 finns det uppgifter om husgrunder hittade i korsningen. Dessa kunde ej dateras (UM top ark). År 1938 dokumenterades ett ledningsschakt längs S:t Olofsgatan. Närmast Sysslomansgatan påträffades flera träkonstruktioner, bland annat en timrad brunn och ledningsrör i trä (UM top ark; fotoark). I november 1940 dokumenterades lämningar i ytterligare ett ledningsschakt längs S:t Olofsgatan. Schaktet var beläget i den sydöstra kanten av den dåvarande gatan. På ritningen från schaktningsövervakningen syns en drygt 3 m lång syllstensgrund, reser efter träledning samt vad som tycks vara spridda pålar (?) i schaktet (UM top ark; fotoark). Femtio år senare, 1990, gjordes en arkeologisk schaktningsövervakning i samband med nyläggning av VA-ledningar i S:t Olofsgatan, sträckan Sysslomansgatan–S:t Larsgatan. Schaktet var ca 70 m långt, 3 m brett och följde S:t Olofsgatans sydöstra kant. Det var framför allt schaktväggarna som dokumenterades. I botten av schakten syntes steril lera och ett 0,10–0,15 m tjockt, infiltrerat lerlager. Därpå följde ett 0,20–0,80 m tjockt kulturlager med trärester, träflis, läderspill, näver och ben. Kulturlagren fick inte någon närmare datering. Sammanlagt dokumenterades sex anläggningar. En risbädd, en källargrund, en förmodad stengrund, en kvadratisk träkonstruktion i skiftesverksteknik tolkad som brunn samt två pålar. Risbädden tros ha ingått i S:t Larsgatans äldre sträckning. Över kulturlagren fanns raseringslager/fyllnadsmassor. Som mest var dessa 1,9 m tjocka. Därefter syntes bärlager och gatubeläggning (Bergold 1995). Den senaste i raden av schaktningsövervakningar i S:t Olofsgatan genomfördes 2009, längs sträckan Sysslomansgatan–S:t Olofbron. Här påträffades rester efter en murad byggnad (Qviström 2010).

Öster om ån utfördes schaktningsövervakningar i samband med fjärrvärmeledningsarbeten 2000. Här påträffades spår efter äldre, troligen medeltida lämningar, i form av stenläggningar och trä som kan ha ingått i huskonstruktioner. Några daterande fynd påträffades ej (Syse 2000a).

S:t Johannesgatan

År 1999 genomfördes en arkeologisk schaktningsövervakning i samband med ledningsdragningar i S:t Johannesgatan, sträckan Sysslomansgatan–Västra Strandgatan. Här påträffades kulturlager vars sammanlagda tjocklek var ca 0,7 m i den västra delen av schaktet. Inga tydliga konstruktioner kunde urskiljas och kulturlagren kunde inte dateras (Syse 1999). Även 2002 utfördes schaktningsövervakningar i S:t Johannesgatan (UM top ark).

Kvarteret Disa

I kvarteret Disa har två större, arkeologiska undersökningar gjorts. Den första skedde vid mitten av 1970-talet i samband med att Kyrkans hus byggdes. En förundersökning utfördes 1973 och en slutundersökning 1974. Slutundersökningen var lokaliserad till området närmast S:t Olofsgatan. Här fanns relativt omfattande kulturlager och bebyggelselämningar. Tjugo år senare gjordes en undersökning på Kyrkans hus innergård. Ytan visade sig rymma bakgårdar till den gårdsbebyggelse som undersökts på 1970-talet. Gårdarna tolkades ha en koppling till domkyrkan och

man kunde konstatera att bebyggelse anlagts i området redan under 1100-talet (Anund m fl 2000).

På granntomten, i anslutning till 1600-talsbyggnaden Schefferus bibliotek, har två arkeologiska schaktningsövervakningar genomförts, den första 1981 och den andra 2000. Vid undersökningen 2000 kunde ett par stenläggningar, troligen delar av en gårdsplan, konstateras. I övrigt påträffades inga konstruktioner, däremot uttorkade kulturlager (Syse 2000b).

Kvarteret S:ta Brita

Vid mitten av 1950-talet gjordes iakttagelser i samband med byggandet av Smålands nationshus i kvarterets södra del. Längs S:t Larsgatan hittades bl a kullerstensläggning på 1,8 meters djup, delar av träkonstruktioner, läderavfall och delar av skor samt en gråstenskonstruktion på 2,1–2,3 meters djup. Troligen har både murade byggnader och träbebyggelse funnits på platsen. I kvarterets mitt hittades bland annat en bränd tegelkonstruktion, möjligen en spis, på 1,2 meters djup. Enligt en sektionsskiss intill detta fundament fanns det kulturlager på mer än 2,3 meters djup. Närmare S:t Olofsgatan hittades vid ett senare tillfälle en del av en hypocaust (UM top ark). I ledningsschaktningar i S:t Larsgatan sträckan S:t Olofsgatan – S:t Johannesgatan syntes den sterila leran 2 m under gatunivån, på ca 7,9 meters höjd enligt det dåvarande, lokala höjdsystemet. Därefter steg den ursprungliga markytan kraftigt åt nordväst, upp till ca 12,10 meters höjd. Längs sträckan fanns kulturlager och konstruktioner. Enligt en sektion som ritades var den sammanlagda tjockleken som mest ca 1,5 m (Roslund 1998:27f).

Kvarteret Luten

I hörnet av Sysslomansgatan och S:t Johannesgatan dokumenterades i december 1952 en ca 10x3,5 m stor husgrund av sten. Huset tycks ha varit en s k enkelstuga med ingång på gaveln och med eldstad i stugan, längs väggen vettande mot förstugan. Året därpå påträffades ett sänke av flinta i ett dagvattenschakt (UM top ark).

Vid en arkeologisk förundersökning 1989 hittades delar av samma murade byggnad som påträffats 1952 samt bland annat lämningar efter gränden "Lutgränd" (Roslund 1995).

Kvarteret Holmen

I närområdet finns också kvarteret Holmen, Studentholmen, där omfattande medeltida lämningar undersöktes år 1907 (Lithberg 1921). Dateringarna härifrån har ifrågasatts, men sannolikt har bebyggelse funnits på platsen från tidig medeltid. Under 1990-talet genomfördes tre mindre undersökningar/schaktningsövervakningar inom kvarteret. Bland annat påträffades lämningar efter murade byggnader (UM top ark).

Kvarteret Rudan

Inne på gården inom kvarterets sydöstra tomt dokumenterades 1936 kulturlager, bland annat brandlager, en stenläggning och rester efter ett murat hus ca 1,2 m under markytan. På gråstensfoten fanns rester efter en tegelmur, och byggnaden tycks ha vilat på en stockbädd. Rester efter ett tegelhus, troligen samma byggnad som den som påträffades 1936, framkom vid schaktningar på samma tomt 1953. Även vid detta tillfälle påträffades en stenläggning. Den sammanlagda

kulturlagertjockleken tycks ha varit ungefär 1 m (UM top ark). Den murade byggnaden är sannolikt det hus som i en husesyn 1699 beskrivs som ett gammalt stenhus källare (Carlsson et al 2010:376). Drygt tio år senare hittades på 1,5–2 m djup under en bodlänga i kvarterets norra del, längs S:t Johannesgatan, ett kapitälfragment av kalksten (UM top ark).

År 1987 skedde en förundersökning i kvarterets mitt. Här påträffades lager och bebyggelse lämningar med osäker datering till 1400–1700-tal. Den sammanlagda kulturlagertjockleken var ca 1–1,5 m (Mogren 1987). Under 1991–1992 gjordes en schaktövervakning i samband med markarbeten i hörnet av Sysslomansgatan och S:t Johannesgatan. Här påträffades kulturlager och fynd av bland annat äldre rödgods gjordes (Arnegård 1994). År 2003 gjordes en arkeologisk schaktningsövervakning i samband med upprustningsarbeten av parkområdet kallat Orphei Drängars plats. Här påträffades utfyllnadslager, troligen från 17–1800-tal. Ingen ursprunglig strandlinje kunde konstateras (Syse 2003a).

Kvarteret Ånäbben

I delen av kvarteret Ånäbben, mot Skolgatan, gjordes en förundersökning vid slutet av 1980-talet. Här kunde inga kulturlager konstateras (Syse 1988). Femton år senare utfördes en arkeologisk schaktningsövervakning i samband med ny gårdsbebyggelse i kvarterets södra del, inte långt från korsningen S:t Johannesgatan–Sysslomansgatan. Här fanns fyllnadslager som tolkades vara påförda under 1880-talet då gathuset byggdes på tomten. De påförda massorna och det faktum att schaktdjupet mestadels bara uppgick till 0,6 m gjorde att det inte gick att avgöra om medeltida lämningar fanns bevarade på platsen (Syse 2003b).

Genomförande

Schaktningarna omfattade ett ca 116 m långt och 2 m brett, sammanhängande fjärrvärmeschakt som sträckte sig från korsningen Sysslomansgatan–S:t Olofsgatan och fram till korsningen Sysslomansgatan–S:t Johannesgatan. Till största delen gjordes schaktningarna inom ett befintligt fjärrvärmeschakt. Längs den nordöstra kanten grävdes dock det nya schaktet någon decimeter utanför det tidigare, och mot botten av schaktet framkom orörda lämningar. De påträffade lämningarna rensades fram och ritningar upprättades i plan och sektion på ritfilm, i de flesta fall i skala 1:20. En sammanhängande sektionsritning upprättades för i stort sett hela den nordöstra schaktkanten. Den södra änden av schaktet, området runt korsningen av Sysslomansgatan och S:t Olofsgatan, var helt störda och här ritades ingen sektion. Höjder mättes utifrån befintlig gatunivå. Markytans höjd vägdes sedan av med avvagningsinstrument. Lämningarna fotograferades även med digitalkamera.

Figur 6. Längs den sydvästra kanten av schaktet (tv) syns den gamla fjärrvärmestrumman. I nordöst berörde schaktningarna delvis orörda kulturlager. Här rensar Anna Ölund sektionen medan Linda Qviström sätter upp ett måttband. Foto från söder, Joakim Kjellberg, Upplandsmuseet.

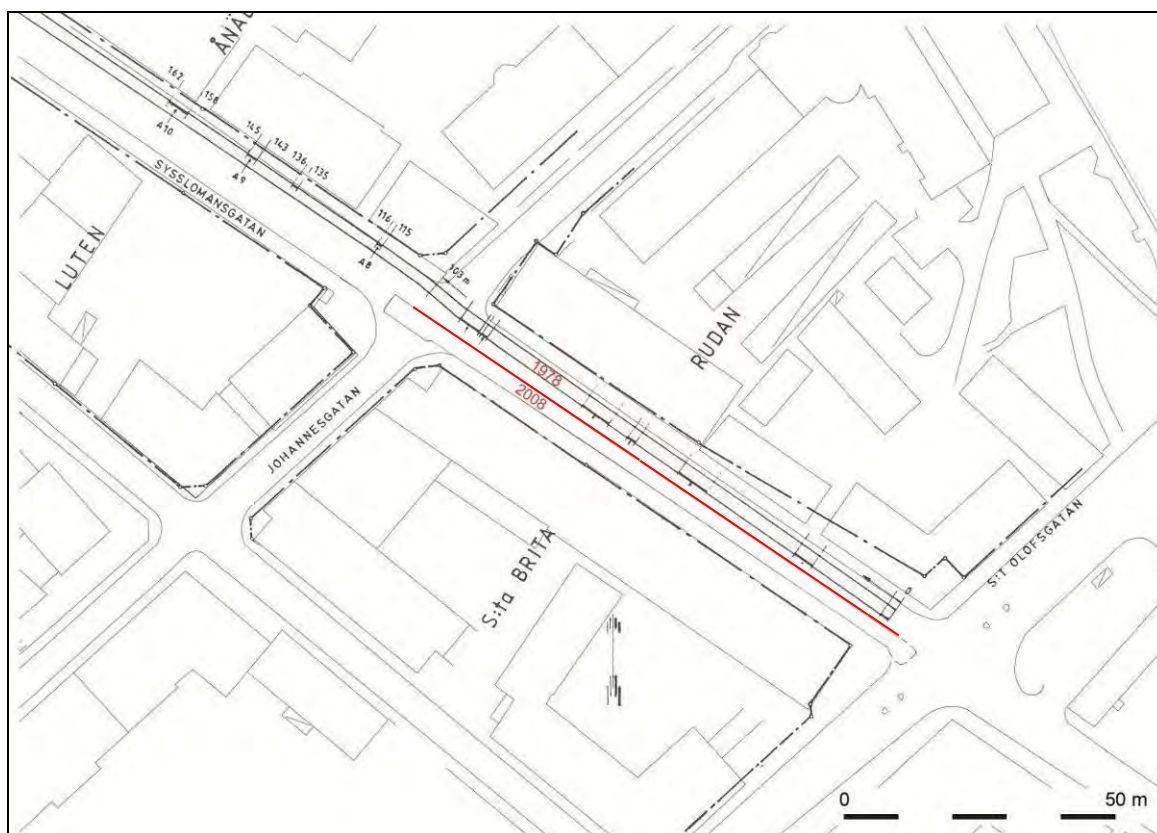
Undersökningsresultat

Den sammanlagda kulturlagertjockleken i schaktet uppgick till runt 1 m. På ett par ställen syntes ett lerskikt i botten av schaktet. Detta är troligen är en infiltrerad, äldsta marknivå. I övrigt framkom inte några orörda marklager. Det är därför troligt att den faktiska kulturlager-tjockleken är något större än vad som framgick av sektionen.

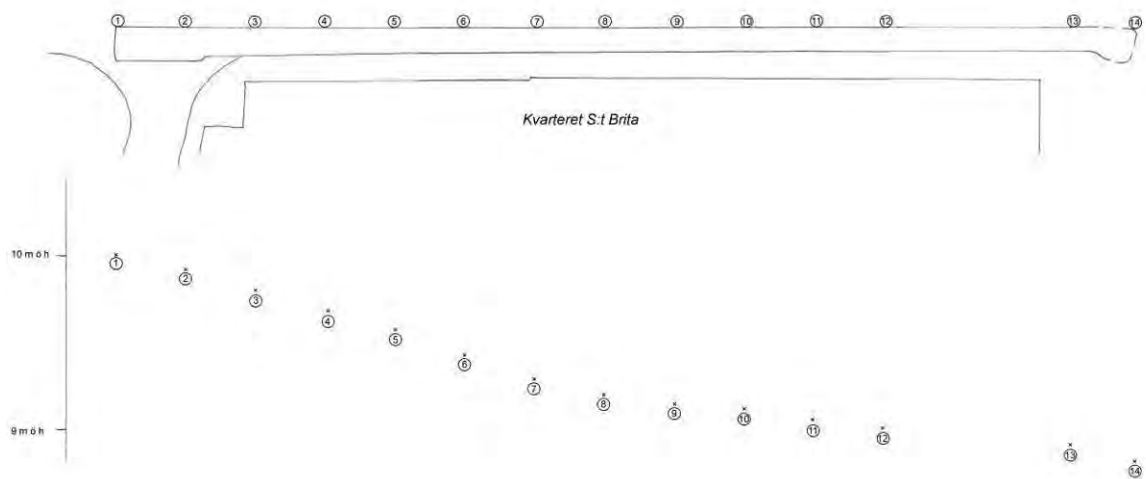
Bevarandeförhållandena för organiskt material var goda. Rester av träkonstruktioner hittades längs i stort sett hela sektionen och framför allt i de gödselblandade lagren syntes att bevaringsförhållanden för makrofossil var goda. Även övrigt fyndmaterial som ben, textil och metall var välbevarat.

Lagerbilden längs sektionsträckan beskrivs uppdelat på tolv delsträckor. Presentationen sker från nordväst till sydöst, alltså med början vid korsningen mot S:t Johannesgatan. Vid fältarbetet dokumenterades sektionen i motsatt riktning, med början vid korsningen mot S:t Olofsgatan, och lagren är därför numrerade med början från detta håll.

Grävningarna gjordes till övervägande del i tidigare fjärrvärmeschakt, men längs den nordöstra schaktkanten berördes bevarade kulturlager. Mot botten av schaktet fanns bevarade lämningar som dokumenterades i plan, i övrigt utgörs dokumentationen av sektionsritningar. Sektionsritningarna återfinns i bilaga 1. Planritningarna presenteras under motsvarande del av sektionsritningen, i samma skala som denna. Beskrivningar till ritningarna återfinns i bilaga 2.

Figur 7. Översiktsplan med 2008 och 1978 års schakt markerade. Den sträcka som dokumenterades i sektion 2008 är markerad med ett rött streck.

Figur 8. Schaktplan med höjdmätningar av schaktkanten. Här syns höjdskillnaderna i dagens marknivåer tydligt. Troligen överensstämmer detta ungefär med den medeltida topografin. Observera att skalstocken endast gäller höjduppgifterna.

Sektionsbeskrivning från norr till söder

Sträckan 0–12 m

Sträckan 0–5 m, närmast korsningen mot S:t Johannesgatan, var helt störd av senare tiders schaktningar. Därefter fanns bevarade lämningar längs schaktets nordöstra kant. Dessa började ungefär 0,8–0,9 m under markytan och fortsatte ner till botten av det närmare 2 m djupa schaktet. Någon orörd marknivå framkom inte.

De bevarade lämningarna visade att ytan varit bebyggd. Lämningarna tycktes representera minst sex olika bebyggelsefaser. Framför allt den undre delen av sektionen dominerades av tränivåer, tunna konstruktionslager och primärt tillkomna kulturlager. Även de yngsta, bevarade lagren i sektionen kunde knytas till bebyggelse.

Underst syntes ett troligt plankgolv, 285. Golvet syntes framför allt i plan, i botten av schaktet. De plankor som kunde urskiljas var omkring 0,2 m breda. Över detta fanns ett gödselblandat lerlager, 248, som troligen tillkommit på plats ovanpå golvet. Därpå hade sandiga och grusiga lager (243 och 257) lagts, och på ett ställe syntes rester efter en stenläggning (284). På samma nivå fanns en ny plankkonstruktion, 287, antagligen ett nytt golv. Ovanpå träet låg ett rent lerlager, 251, troligen även detta ett golv. Norr om detta, ovanpå stenläggningen 284, fanns två leriga lager, möjligen tramplager (244 och 245). Därpå låg trärester, både klavor och plankor (288, 289 och 290), troligen efter en byggnad. På detta fanns ytterligare möjliga golvlagre av ren lera (246 och 249) samt ett tunnare sandlager (256). Därpå syntes rester efter nästa byggnadsfas. I höjd med stenläggningen syntes ett troligt plankgolv samt en kluva (291). Söder om detta fanns ett tunt, rent lerlager (263), troligen en golvnivå. Detta överlagrades av ett rödbrunt, lerigt och humöst lager (264) som troligen representerar en multnad stock. Intill detta fanns rester efter en nedgrävd kubb (263) som troligen burit upp ett timrat hus. Något högre upp men beläget på samma stratigrafiska nivå som kubbhålet och stocken fanns, söder om de tidigare byggnadslämningarna, rester efter en 0,32 m bred tegelmur. Det gick inte att

avgöra om denna hört till en murad byggnad eller en mindre tegelkonstruktion. Efter detta tillkom flera, något tjockare lager (247, 267, 269 och 266) som tycktes ha förts på eller jämnats ut för att fungera som underlag för den sista byggnadsfas som var synlig i sektionen. Från denna fanns ett troligt spisiröse bestående av runt 0,3 m stora stenar (296). Intill detta fanns lager 268 med kol och sot. Möjligen utgjorde träresterna 295 rester efter samma byggnad. Åt norr avslutades dessa av kullerstenar, 294, som möjligen kan ha legat i en droppränna. Över detta fanns påförda massor, sentida nedgrävningar samt avslutningsvis dagens gatubeläggning.

Figur 9. Schaktet vid ca 25 m och söderut.

Sträckan 12–28 m

Mellan 12 och 16,5 m var sektionen störd av sentida schaktningar. Längs en ungefärligt meterlång sträcka fanns bevarade kulturlager, sedan var schaktväggen åter störd fram till ca 19 m.

Underst i det bevarade partiet mellan ca 16,5 och 17,5 m fanns rester efter en stenlagd yta, 299. På samma nivå, i botten av schaktet, fanns spår av stenlagda ytor längs en stor del av sektionen fram till ca 37 m (se 303 och 305). Över den stenlagda ytan fanns ett lerlager (276) och sedan ett grusig, brunsvart skikt som kan representera en trampad yta på leran. Det är möjligt att dessa lager representerar golv i en ekonomibyggnad eller en gårdsplan. Över detta fanns tjockare, grusiga lerlager som kan representera en öppen yta eller vara utjämnings-/anläggningslager.

Efter nästa störning, som slutade vid 19 m, syntes två lerlager (276 och 234) underst i sektionen. I 234 fanns bl. a. kolbitar och enstaka djurben. Mellan de båda relativt ljusa lerlagren syntes en plank (301) i tvärgående riktning mot schaktet.

Från plankan 301 och fram till 28 m överlagrades leran av ett tunt, grusigt lerskikt (233) som påminde om den tidigare gruslinsen, 275. I 233 fanns dock gott om kol och enstaka djurben. I den södra delen av lagret 233 syntes rundade stenar, troligen rester av en stenlagd yta (303), sticka upp under detta. Troligen motsvarar lagren även här en trampad yta, som med tanke på bl. a. kolinslaget kanske kan beskrivas som en aktivitetsyta. Ytan kan ha tillkommit inne i en (ekonomi-)byggnad eller i anslutning till bebyggelse. I lagret 233, ovanpå stenläggningen 303, hittades den blå glaspärå (F13) som finns avbildad på rapportens omslag. Över lagret 233 fanns ett rent, rödbrunt grusskikt (235) som i sin tur överlagrades av ett kompakt, grågrönt lerlager, sannolikt ett lergolv. Efter ca 25,6 m (streckad linje på sektionsritningen) var lerlagret rödbränt. I söder avlöstes det av ett annat lerlager, 225, som var mörkt grått och fläckigt, kanske omlagrat. I detta lager fanns gott om kol och sot samt små fragment av djurben, bl. a. fiskben. Inslag av tegelflis syntes också. I laget påträffades ett beslag till en baltisk knivslida (F2). Ovanpå lergolvet 226 och delvis också på lager 225 fanns ett gråsvart kol- och sotlager.

Ovanpå detta fanns ett sotigt utjämningskikt, lager 272 och 228. Därpå fanns ett sandigare och inte sotigt utjämnings-/anläggningslager fram till 23 m. Härpå hade den ca 1,5 m stora stenkonstruktionen 302, troligen ett spisfundament, anlagts. Stenarna var ca 0,1–0,3 m stora, och ovanpå stenfundamentet fanns ett 1,2 m brett tegelskikt. På samma nivå som detta fanns, mellan 19 och 21 m, rester efter en träkonstruktion, 300. Kluvorna och stocken har förmodligen ingått i samma byggnad som spisen, 302. Efter spisen, vid 24 m, fanns mörkt brungrå, något sandiga och sotiga lerlager som möjligen kan tolkas som utjämnings- eller odlingslager. Både dessa och byggnadslämningarna representerade av 300 och 302 överlagrades av ett lerblandat, sandigt utjämningskikt (231) med tegelbitar. Över detta syntes den yngsta konstruktion som kunde urskiljas i sektionsavsnittet, en sten- och grusläggning (232). Ovanför denna fanns omrörda fyllnadsmassor (217), sentida störningar, bärlager och därefter den moderna vägbeläggningen.

Lämningarna längs den här sektionssträckan tycktes till en början representera aktivitetsytor, kanske i eller i anslutning till ekonomibygnader. Kol och sot förekom frekvent i flera av de äldsta lagren, och lergolvlagret 226 var delvis rödbränt. Om inte bebyggelsen på platsen brunnit, några brända träkonstruktioner hittades inte, kan det brända materialet ha kommit från eldbunden verksamhet.

Lämningarna längs sektionssträckan tycks representera minst fem aktivitetsfaser.

Figur 10. Sektionen vid ca 25–27 m. Längst ner syns vad som kan vara ett lergolv, därpå flera lager med sot- och kolinblandning.

Sträckan 28–32 m

Vid 28 m bröts lagerbilden i sektionen av nedgrävningar. I botten av den första, ca 1,5 m breda nedgrävningen fanns en större sten samt, intill denna, tegel i två skift. Möjligen är detta rester efter en nedgrävd tegelmur eller ett spisfundament. En ungefär lika bred nedgrävning har senare gjorts på samma ställe (222). Senare har ytterligare en närmare 1 m bred och 0,3 m djup nedgrävning med sluttande kanter (220) gjorts i den södra kanten av den förra. Möjligen har detta varit ett dike.

Efter nedgrävningarna påminde den understa delen av sektionen om den föregående sträckan. Underst fanns ett grusskikt med kullerstenar (192) som överlagrades av ett gråbrunt grusskikt med bland annat sot och järnutfällning (210). Därpå fanns ett brunsvart lerlager med kol och sot (211). I botten av detta lager fanns antydning till en grusnivå. Troligen representerar dessa äldsta lager liksom i föregående avsnitt aktivitetsytor. Vid 29,5 m, delvis överlagrande det eventuella spisfundamentet 304, fanns lerklackar (219 och 223), troligen konstruktionslager. Över detta låg ett sotigt utjämnings-/anläggningslager (218) överlagrat av en tunn sandnivå som sannolikt representerar nästa aktivitetsyta (241). Över detta fanns ett par 0,1–0,2 m tjocka, leriga lager (212 och 213), troligen utjämningslager, och därefter ett sandlager (214) och ett kompakt lerlager (215), båda troligen konstruktionslager. Därpå låg ett sandigt lerlager, möjligen ett utjämningslager (216). Det eventuella diket, 220, var grävt genom detta lager. Över detta fanns ett poröst raseringskikt (217) och därefter nutidens bärlager och vägbeläggning.

Lämningarna längs sektionenssträckan tycks representera minst fem aktivitetsfaser.

Figur 11. Schaktet vid ca 38 m och norrut. I botten syns det understa sand- och grusskiktet med kullerstenar. Troligen representerar detta en yta som varit öppen, kanske en gårdsplan.

Sträckan 32–42 m

Efter en stor sandfylld nedgrävning vid 32–33,5 m liknade lagerbilden den långa sträckan 30–32 m även om det fram till ca 38 m inte tycktes finnas några konstruktioner. Möjligen representerar denna sträcka en öppen yta.

Underst i sektionen fanns liksom tidigare ett sand- och grusskikt med kullestenar. (192, 195, 196 och 305). Över detta syntes ett relativt kompakt, något humöst lerlager med bl a järnutfällning (193). Över detta fanns ett par lager med sandig/grusig och humös lera (194 och 197). Dessa motsvarar antagligen 212 och 213 i det föregående sektionsavsnittet. Strax före 38 m hade en ca 0,6 m bred och 0,3–0,4 m djup nedgrävning med relativt branta kanter (198) grävts genom dessa lager. Nedgrävningens fyllning liknade 197 och utgjordes troligen av detta lager. I fyllningen hittades ett långt, spikliknande järnföremål med långsmalt, konkavt huvud (F1). Ett sandigt lerlager (175) överlagrade nedgrävningen. Nivån motsvaras av 215 och 216 i den föregående sträckan. I lagret hittades en skärva yngre rödgods med hornmålning (F30) och ett runt, konkavt glasföremål (F31). I en sänka i lagret fanns ett sotigare parti (238), och mellan 38 och 39 m hade en nedgrävning gjord genom lagret (199). Denna var av ungefär samma storlek som den nyss beskrivna (198) och kan vara en efterföljare till denna. Möjligen utgör de båda nedgrävningarna rester efter tomt diken.

Sträckan 42–57 m

Efter en stor störning, ett tvärgående ledningsschakt, vid 42–43 m var lagerbilden lik den i slutet av föregående sträcka. Den liggande träkonstruktionen 309 fortsatte exempelvis även efter störningen men utgjordes här av ändträ.

Vid ca 44 m dokumenterades en tvärsektion (Sektion A, se Bilaga 1). Här grävdes schaktet något djupare, och underst syntes grå, infiltrerad lera. Ungefär 2 m under markytan fanns ett mörkt gråbrunt, humöst lerlager med enstaka stenar och slagg. Över detta syntes ett tunnare, rödbrunt, humöst lerlager med kol och slagg. På motsvarande nivå fanns, före störningen vid 42–43 m, ett sandigt och grusigt lager (196). Möjligen har det funnits en öppen yta på platsen där järnhantering, kanske smide, pågick. Över detta fanns sandiga och något humösa lerlager (190, 191, 237 och 183). Möjligen representerar även dessa en öppen yta. Vid ca 48 m framträdde på denna nivå kullerstenar (311). Antagligen har dessa ingått i eller legat invid en byggnad som funnits direkt söder om kullerstenarna. Från 49,5 m fanns ett tjockt plankgolv (plankornas tjocklek var ca 0,04 m) på samma nivå som kullerstenarna. Plankorna tycktes, där de kunde urskiljas, ha varit 0,22–0,32 m breda. Runt 53 m fanns ytterligare byggnadsrester, bland annat en kluva och en stolpe (313 och 314), bevarade. Dessa kan ha ingått i en föregångare till byggnaden med det massiva trägolvet. Trägolvet framkom i botten av schaktet och kunde även dokumenteras i plan. Rester efter ett rent lerlager, troligen ett lergolv, syntes på ett par ställen ovanpå plankgolvet (178 och 179). Möjligen har de sandiga, humösa och mer eller mindre kompakta lager som låg på och norr om golvet (177, 182, 188 och 191) tillkommit primärt som golvytor i byggnaden. Inom en del av golvsiktet (188) var leran ljus rödbrunt och innehöll slagg och kolstänk. Troligen finns det fler golvnivåer under det som syntes i sektionen. Under det lager 180 syntes ytterligare en tränivå. Även lager 180 var troligen primärt tillkommet inne i byggnaden. I detta hittades flera fynd; en del av en möjlig dolk med silverinläggningar (F4) en äldre rödgods-skärva (F28), en islägg (F6) samt slagg, troligen smidesslagg (F7). Även lagret under plankgolvet, 181, kan ha utgjort ett äldre golvlager. Härifrån tillvaratogs

ett kvarnstensfragment av malungsskiffer (F29). Direkt ovanpå plankgolvet låg en skärva av ett stengodskärl från Siegburg (F27). Med ledning av fyndmaterialet kan golvlagren ha tillkommit under senmedeltid och, med tanke på stengodsskärvan, fram till tidigmodern tid.

Över golvsiktet fanns tre tjocka lager som kan vara utjämning- eller odlingslager. Dessa utgjordes av humös lera som var sandig eller grusig. I lagren fanns bland annat inslag av tegel. I ett lager, 175, syntes fiskben och fiskfjäll. I lagret över detta, 174, påträffades en knapp (F5), kritpipsfragment (F8), planglas (F9), en skärva vitleredekorerad, yngre rödgodsskål (F10), ett fajansfatsfragment (F11) och en kinesisk porslins-skärva (F12). Sammantaget ger fynden en datering till 1700-tal. Hur lagret tillkommit är däremot osäkert, och därmed är det även osäkert vad fynden och dateringen representerar. Möjligen är de tillkomna i samband med breddningen av Syslomanngatan efter 1809.

Överst fanns moderna fyllnadsmassor och asfalt. Mellan ca 54 och 57 m stördes sektionen av ett tvärgående, sandfyllt, maskingrävt schakt.

Figur 12. Schaktet vid ca 48 m och söderut.

Figur 13. Vid 53 m, söder om plankgolvet 312, påträffades ytterligare byggnadsrester, dels en kluva som överlagrade två plankor (313), dels en nedgrävd stolpe (314).

Sträckan 57–69 m

Även längs denna sektionsträcka fanns byggnadslämningar och spår av metallhantverk. Lämningarna var något mer omfattande än inom det föregående sektionssavsnittet.

I de undre delarna av sektionen fanns byggnadslämningar längs hela sträckan. Vid ca 57,5 m fanns ett troligt kubbhål – 170 – med stående trärester och liggande ändträ direkt på detta. De understa lagren i sektionen skilde sig åt före och efter kubbhålet. Norr om kubben fanns lerlager med slagg (172) som troligen ansluter till lämningarna inom den föregående sektionsträcka. Efter kubben fanns ett gödselblandat lerlager som tycks höra samman mer flera, liknande lager söder om detta. Fler av lagren innehöll djurben (166, 167, 140 och 141). I 140 fanns även inslag av sten, träflis och läder. I det porösare 141 fanns slagginslag. Troligen har kubben burit upp hörnet på en timrad byggnad. Det är dock oklart om detta varit en separat byggnad eller om den hängt ihop med de byggnadslämningar som syntes från 61 m och framåt i sektionen. Mellan kubben och dessa syntes förmultnat trä, möjligen en tvärgående kluva (169) i botten av schaktet.

De byggnadslämningar som syntes från 61 m och framåt i sektionen utgjordes av liggande trä, troligen rester av golv (384 samt 320 och 133), ett kubbhål med delar av kubben bevarad (319) samt liggande kluvor (381, 382 och 383) som kan vara delar av syllen eller själva väggkonstruktionen. Kubben 319 har dendrokronologianalyserats. Resultatet är osäkert, möjligen har trädet (en tall) fällt 1135–1175 (se Bilaga 4). Vid 69 m fanns liggande ändträ (324) som troligen markerar slutet på byggnaden eller skiljet mellan denna och nästa byggnadskropp. Mellan de båda trögolvnivåerna fanns ett ljust brunt, något humöst lerlager (132) som kan vara rester efter ett golv. Samma tolkning kan även göras för det kompakta, humösa lerlagret 134. Över detta fanns ett kollager, möjligen en bränd stock (135). Kol- och sotbemängda lager fanns både norr och söder om detta (137 och 122). Av dessa var åtminstone lager 137 omrört. En tolkning är att lagren representerar en brand på platsen. Det är dock möjligt att kolförekomsten istället hör samman med smidesverksamhet. I lager 137 hittades nämligen glödska och slagg (F15). Slagg, bland annat smidesskällor, hittades också i näraliggande lager som 141 och 146. I norr, vid ca 60 m, efterföljdes de kolbemängda lagren av ett stenfyllt stolp- eller kubbhål (168) samt liggande trärester. Söderut, vid ca 68–69 m, fanns ett lerlager som gav intryck av att ha varit primärt tillkommet, troligen på ett golv (123). Över detta fanns lager 130, ett humöst lerlager med bland annat träflis. Detta ingår troligen i ett skikt med liknande lager (164, 138 och 145) längs sträckan, ca 58–66 m. Lagren kan ha tillkommit primärt och/eller fungerat som utjämningslager för nästa byggnationsnivå. Över detta fanns liggande trärester (317 och 321), troligen ytterligare en golvnivå. Här fanns också ett stolp-/kubbhål (136) och över detta ett utbrett utjämnings-/utfyllnadslager (120), även detta med slagginslag. På detta fanns ett tunt lager sot och möjligen bränd torv (161). Stratigrafiskt sett tycktes detta, utifrån sektionen, ligga på samma nivå som en flack nedgrävning (124) vid ca 70–72 m fylld med bland annat sten och sand. Möjligen är såväl sot, bränd torv som fyllningen i gropen rester efter en byggnad som funnits på denna nivå men som vi i övrigt inte ser några spår efter i sektionen. Över detta fanns ytterligare ett utjämningslager, 143. Nedgrävningen 124 tas även upp under nästa sektionssavsnitt.

Vid 66,5 m fanns ett hål efter en stolpe/kubb direkt framför/väster om sektionen (322). Det stratigrafiska läget är oklart. Möjligen tillhör 322 ett yngsta byggnadsskede på platsen. Överst i sektionen fanns sentida fyllnadsmassor och asfalt.

Figur 14. Översikt från ca 60 m och söderut.

Sträckan 69–77 m

Sektionssträckan 69–77 m var av samma karaktär som den föregående sträckan. Även här fanns det byggnadslämningar från de äldsta till de yngsta av de lager som syntes i sektionen. Åtminstone de äldsta byggnadslämningarna kan ha ingått i samma byggnad som de i föregående sektionsavsnitt. Troligen representerar de här lämningarna en gårds-/verkstadsmiljö där det bland annat funnits husdjur.

Underst vid ca 69 m fanns en 0,3 m stor sten, möjligen en syllsten, och intill denna dåligt bevarade trärester, troligen efter en stock (324). Ytterligare en stock, 326, syntes vid 72 m. Mellan stockarna och över den sistnämnda av dem fanns liggande trä, möjligen ett golv (325). Mellan ca 73 och 74 m fanns en kluva (329) samt liggande trä på flera olika nivåer. I ett fall syntes en kompakt trampyta/trampad golvyta direkt på träet. Träresterna i den undre delen av sektionen tycks representera minst tre olika byggnadsskeden. Mellan träet fanns lager som kan ha avsatts i samband med aktiviteter på platsen. Flera var kompakta och starkt humösa, några av dem gödselblandade. Lager 97 utgjordes av kompakt lera och kan vara rest av ett lergolv. Lager 94 innehöll djurpäl. Byggnadslämningarna avgränsades åt söder av ett par störar (332), troligen en hägnad. Hägnaden sammanföll med flera lagerskiljen i sektionen. Söder om hägnaden fanns ett par mycket humösa lager (160 och 107), möjligen avfallslager eller gödsel/latrinerlager. I lager 107 hittades en del av en hästsko (F3), möjligen senmedeltida. Över detta fanns två lergolvar, 106 och 105. Åtminstone det översta av dessa, 105, var troligen en del av ett lergolv.

Över byggnadslämningarna, vid ca 70-72 m i sektionen, fanns en drygt två meter bred svacka fylld med framför allt sten och sand. Det fanns också ett inslag av lera, tegel och slagg i fyllnadslagret (124). Möjligen har den sten- och sandfyllda svackan utgjort fundament för t ex en spis som vi i så fall inte ser fler spår av. En annan tolkningsmöjlighet är att fyllningen ingår i ett rivnings/raseringskikt tillsammans med lagren 114 och 117. Över detta syntes några tunnare lager som innehöll kol och sot (98, 103 och 108). En lins av bränd torv (104) noterades också. Lagren 103 och 108 innehöll även slagg. Möjligen rör sig detta om en aktivitetsnivå som även det ovanpåliggande, kompakta, humösa lerlagret 99 varit en del av. I detta hittades en ulltråd av Z-spunnet garn (F40). Även lagret på detta är ett möjligt golvlager (102), följt av ett bränt torvlager täckt av sandig lera och sand.

Längs hela sträckan fanns därefter ett fyllnadsskikt (121 och 118). I ytan av lagret 118 fanns sandfyllda fördjupningar som kan vara rester efter en kullerstensläggning. I sanden hittades en oglaserad rödgodsskärva, möjligen från en blomkruka (F26). Över detta fanns ett rent, rödbrunt sandlager (126). Vid 72 m fanns, på samma nivå, en kubb (345) som möjligen markerar ett hushörn. Över detta låg ett fyllnads-/utjämningslager (119) samt sentida bärlager och asfalt.

Figur 15. Sektionen vid ca 70-72 m. Underst syns bevarat trä, troligen byggnadslämningar (325) och därpå en nedgrävning (124) fylld med bland annat sten.

Sträckan 76–85 m

Underst i sektionen fortsatte de humösa lagren 160 och 107 som börjat vid störrarna 332. Vid närmare 76 m fanns ytterligare en stör, 224. Det är möjligt att både störrarna och lagerskiljet, som beskrevs i förra avsnittet, visar på en tomtgräns. Något som talar för detta är att det senare på ungefär samma plats grävts ett flackt dike (fyllnadslager är 111 och 81). Även söder om den eventuella tomtgränsen fanns det lämningar efter träbyggnader på flera nivåer i sektionen. Underst i schaktet tittade några stockar upp (343), täckta av ett mycket humöst, troligen gödselblandat, lerlager (69). I detta lager hittades avsågade benändar (F20), spill från benhantverk. Ytterligare ett skikt humösa lerlager (157, 84, 85, 88 och 70) överlagrade detta. Ovanpå lerlagren var nästa byggnadsskikt anlagt. Vid närmare 78 m fanns rundtimmer, möjligen delar av en knuttimrad vägg, liggande trä som kan ha utgjort

ett golv och, under detta, kluvor, multnat trä (158) och någon tegelsten. Strax efter 80 m syntes också rester efter en stående kubb (342) som kan ha burit upp en byggnad. Söder om kubben fanns bland annat en rad av kluvor (346), trä liggande i sektionens längsriktning (347 och 359) samt, vid ca 83 m, rundtimmer (348). Runt 81 m, i samma läge som raden av kluvor, skars de följande lagren av en ca 1,5 m bred nedgrävning. Nedgrävningen var visserligen gjord efter att lagren kommit till, men den har troligen förstört någon äldre nedgrävning eller konstruktion på platsen eftersom lagren så tydligt skiljer sig åt på båda sidor om den. Mellan ca 78 och 80 m överlagrades de bevarade träresterna av ett chokladbrunt, kompakt lager som möjligen till stor del bestod av mycket multnade trärester (89). Över detta fanns tunna grusskikt och lager med kol, sot och slagg (lager 90–92, 156 samt 93). Troligen har detta varit en del av en verkstadsyta. I det varviga lagret 93 påträffades en rad fynd som kan kopplas i metallhantverk. Järnföremål (F16, smidesspill?), slagg – troligen smidesslagg, ett fragment av en degel eller möjligen ugnsvägg (F18) samt en kopparhaltig smälta (F19). Troligen har även metallhantverk förekommit i den yngsta bebyggelsefas som finns sporadiskt representerad på platsen. Vid ca 77 m, på samma ställe där ett dike tidigare funnits, syntes ett hål, eventuellt efter en städkubb, fyllt av finfördelat kol med inslag av slagg och någon tegelbit (lager 154). I botten av kubbhålet syntes rödbruna trärester (155). En liknande anläggning, tillhörande en 1300-talssmedja, undersöktes 1999 i kvarteret Örtedalen i Uppsala. På den undersökta tomten hade troligen smide förekommit också under 1200-talet (Carlsson et al 2000a:69f; Carlsson et al 2000b:36f).

Söder om den tidigare beskrivna nedgrävningen vid 81 m fanns ett kompakt gödsellager (71) med mycket trärester på samma nivå som lager 89. Detta överlagrades av ett tjockt, grågrönt lerglager, sannolikt ett lergolv (72). Troligen är detta samtida med den nyss beskrivna verkstadsytan. Det överliggande lagret, 73, innehöll troligen mycket multnade trärester. Rena sandlinser syntes också här. Överst fanns ett kol- och sotlager med slagg, möjligen ett avfallslager som tillkommit i samband med verksamheten vid städkubben vid 77 m. Från lagret tillvaratogs en slaggsålla (F22) och ett par starkt korroderade järnföremål (F21). Över detta syntes flera fyllnadslager i nedgrävningen vid 81 m (lagren 147–150) och därpå sentida bärlager och asfalt.

Figur 16. Sektionen vid ca 81–83 m. Vattnet har grönfärgats för att kunna spåra en läcka. I sektionen syns bland annat ett grågrönt lerglager som troligen använts som golv.

Sträckan 85–90 m

Inom sträckan 85–90 m fanns det, liksom längs föregående sträcka, rester efter träkonstruktioner i den understa halvan av sektionen. Någon av träkonstruktionerna kan ha varit fortsättningen på dem som syntes längs föregående sträcka.

Underst i sektionen från ca 87 m fanns ett ljust, flammigt lerlager (48) överlagrat av en tränivå (358), troligen ett golv. På detta fanns rester efter ett lergolv (61) och därpå trärester, troligen efter ytterligare ett trägolv (60). Över detta fanns 62, möjligen med rivningsrester efter ett hus. Här fanns bl a multnade trärester och kol. Den stratigrafiska relationen mellan detta lager och de äldsta av de konstruktionslämningar som syntes vid 86 m är oklart.

Vid 86 m fanns en kubb, 352. Träet var relativt dåligt bevarat. Troligen har kubben ursprungligen varit bredare. Ovanpå låg en kluva och en bred plank (353), troligen rester efter ett golv. Direkt norr om detta fanns liggande timmer (354) som var dåligt bevarat. Möjligen rör det sig om flera skift i en timrad vägg. Över detta fanns ytterligare en trolig golvnivå (355). Mellan de båda golvnivåerna fanns först ett kompakt, humöst lager (68) som kan ha avsatts på det första golvet. Därpå låg ett rent, kompakt lerlager, sannolikt nästa golvnivå (67). Troligen har även det därpå följande lagret, stenpackningen 58, utgjort ett golv. Söder om detta fanns ytterligare byggnadsrester, liggande timmer och en tränivå (359 och 60). Lämningsarna överlagrades av ett tjockt, omrört lerlager med bland annat trärester, möjligen rivningsmaterial från den senaste byggnaden, samt bl. a. djurben. Fragmenteringsgraden var generellt relativt låg, men enstaka större djurben hittades också, bland annat ett stort rörben, en grisbete och ett revben (nöt). Inget av benen tillvaratogs. Över detta fanns bland annat ett raseringslager med tegel (55) och flera fyllnads-/utjämningslager (35, 36 samt 2 och 3). Överst fanns dagens väg-beläggning.

Sträckan 90–100 m

Lämningsarna efter träkonstruktioner i den undre halvan av sektionen fortsatte även längs denna sträcka. Underst i sektionen, ca 7,4 m ö h, syntes ett grått lerlager (34) som kan vara ett infiltrerat, äldsta markskikt. Det är dock även möjligt att det rör sig om ett påfört lerlager, t ex ett lergolv. På detta fanns liggande trä, dels 368, dels stocken 367. Över detta fanns ett lerigt skikt med träflis (33, 50 och 49), möjligen ett byggnationslager. I lager 33 påträffades en del av ett ovanläder till en sko (F39). Ovanpå detta syntes liggande trä, troligen ett golv (43) och, vid ca 91,5 m, liggande timmer (362) som kan ha ingått i en vägg. Ytterligare en eventuell golvnivå (42) fanns därefter i sektionen samt två träflisbemängda lager (41 och 44). Golven och träflislagren skars av en stående stolpe/kubb (40) vid 94 m. Efter ca 95 m tycktes byggnadslämningsarna ha grävts av. Här syntes en flack nedgrävning, fylld i omgångar. I botten fanns ett omrört lerlager (32) och därpå tunnare bark- och gruslager (31 respektive 38). Över detta fanns ett homogent lerlager med bl a träflis vilket kan ha tillkommit i samma skede som de träflisbemängda lagren över tränivån 42. Över detta fanns ett rivnings-/utjämningslager med bl a grus och tegelkross (39 och 55) och därefter ett sand- och grusskikt (45 och 37), möjligen sättsand. Därpå följde fyllnads-/utjämningslagren 36 och 35. I lager 36 fanns ett vikt, något profilerat kopparbleck (F25). Genom dessa hade ett ledningsschakt grävts vid ca 96,5–100 m. Över detta fanns rester efter en stenläggning av flata stenar, en äldre gatu- eller trottoarbeläggning. Därefter fanns grus, sand och asfalt.

Figur 17. Sektionen vid ca 92–95 m. Foto Anna Ölund, Upplandsmuseet.

Sträckan 100–105 m

Även inom denna sträcka fanns lämningar efter träkonstruktioner i sektionens undre halva. Dock började dessa på en högre nivå än tidigare. Underst fanns lager 17, ett grått lerlager som möjligen kan vara en infiltrerad, äldsta marknivå. Över detta syntes ett par luckra lerlager (15 och 16), möjligen fyllningar i en flack nedgrävning. Därefter syntes ett mer kompakt, humöst lerlager (14) som fanns direkt under en tränivå, troligen ett golv (376). Söder om detta fanns liggande timmer (379) som kan ha ingått i samma konstruktion. Över detta och i en nedgrävning vid 100–102 m fanns ett brandlager, 13. Den norra delen av nedgrävningen hade senare fyllts med humös lera med bl. a. träflis och benfragment (29). Över detta låg timmer i schaktets längsriktning (371, 373 och 377) samt tjocka plankor i schaktets tvärriktning (372, 374 och 378) varvat med lerlager, möjligen påfört som underlag för golv (28, 20 och 18). Det är något oklart om detta representerar en eller flera byggnadsfaser. Överst fanns en längsgående plank (26), troligen ett yngre och därpå ett grågrönt lerlager förmodligen rester av ett lergolv. Över detta fanns ett skikt med brand-/rivnings- och fyllnadslager (10, 24, 23 och 22). Därpå låg den stenläggning av flata stenar som även syntes i föregående sektionssnitt. Över denna fanns grus, sand och asfalt.

Figur 18. Sektionen vid ca 101–104 m. Foto Anna Ölund, Upplandsmuseet.

Sträckan 105–110 m

Den sydligaste delen av sektionen avvek kraftigt från de tidigare sträckorna. Underst i sektionen fanns ett sandlager med bl. a. kalkbruk och tegel (7). Möjligen är detta ett utjämnings-/konstruktionslager, kanske ett underlag för en byggnad. Över detta fanns ett tunnare brandlager (8) med bland annat kakelugnsbitar (F38), troligen från 1700-tal. Över detta låg ett tjockt, omrört raseringsskikt (6). I detta fanns en del av ett flintgodskärl (F37). Över detta låg den gatu-/trottoarbeläggning av flata stenar som även syns i de två föregående sektionens avsnitten. Överst fanns fyllnadsgrus och asfalt.

Möjligen har den byggnad som troligen funnits på platsen, kanske under 1700-tal, förstört äldre lämningar på platsen.

Föremålsfynd

Sammanlagt finns 40 fyndposter registrerade från undersökningen. I fyndmaterialet syns spår efter hantverk, dels ben- och hornhantverk och dels smide. Även en kopparsmälta och möjligen en bit av en degel hittades vilket möjligen tyda på att också gjuteriverksamhet förekommit.

Metall och metallhantverk

Av de 40 fyndposterna upptogs nio av metallfynd. Tre av dessa var av kopparlegering. Ett av dem var en knapp av kopparlegering (F5, figur 25), troligen från 1700-talet. Ett annat var troligen en kopparsmälta (F19).

Bland järnfynden fanns ett beslag till en baltisk knivslida. Liknande fynd har i Eketorp på Öland. Eketorpsfynden jämförs med liknande föremål från Finland och Baltikum. Dessa har daterats till tidig medeltid (Borg 1998:122). Snarlika beslag har även påträffats i flera vikingatida gravar på Gotland. Även här görs paralleller med knivslidor från övriga Östersjöområdet (Thunmark-Nylén 1998; 2006:250f). Lagret som knivslidan påträffades i var heterogent, lerfläckigt, och kan vara omlagrat. Det bör inte ha tillkommit före 1200-talet med tanke på att det innehöll tegelflis. Ett annat fynd som också var något anmärkningsvärt var ett spolfformat, massivt järnföremål med spår av silverinläggningar. Detta kan vara en del av ett senmedeltida dolkskaft. Den fragmentariska hästsko som hittades var möjligen från 1300–1400-tal. Ett av järnfynden (F1, figur 23) såg ut som en lång (180 mm) spik med avlångt, böjt huvud. De övriga järnföremålen var starkt korroderade. Fyra av dem (F16) påträffades tillsammans med smidesslagg i lager 93. Möjligen var dessa att betrakta som smidesavfall.

Från fem lager tillvaratogs slagg. Det mesta av slaggen var sannolikt smidesslagg. I ett fall rörde det sig om en del av en smidesskålla. Smidesskållor fanns på flera ställen i sektionen. Dessa togs inte tillvara men finns med på ritningarna (tätt snedstreckade). En del av en degel eller ugnsvägg (F18) hittades i samma lager som en del av smidesslaggen. Det keramiska materialet var grovmagrat och hade en förslaggad insida.

Ben- och horn

Tre fyndposter upptogs av spill från ben- och hornhantverk (F6, F14 och F20). I ett fall rörde det sig om ett älghorn som sågats längs tre kanter, i de övriga om avsågade mellanhands- eller mellanfotsben från nötboskap. Ett benföremål påträffades också, en del av en islägg tillverkad av ett mellanhands- eller mellanfotsben från nötboskap (F6).

Figur 19. Spill från ben- och hornhantverk (F20 och F14).

Figur 20-21. Beslag till baltisk knivslida, F2. Längden är ca 240 mm och skänklarnas bredd är 5 mm.

Figur 22-23. Del av skaft till dolk (F4). Längd ca 55 mm, bredd 10 mm.

Figur 24-25. Spikliknande järnföremål, F1. Längden är 180 mm och huvudets storlek 32x10 mm.

Keramikkärl och kakel

Elva av fyndposterna utgjordes av keramikkärl och ett av kakel. Bland keramiken fanns äldre- och yngre rödgods, genomsintrat stengods, fajans, flintgods och porslin representerat.

En av skärvorna, en hänkel, kom från ett äldre rödgodskärl (F28) och en från en stengodskanna av ljust, genomsintrat gods, troligen tillverkad i Siegburg (F27). Av yngre rödgodsskärvorna kom 2 (F10 och F30) från vitleredekorerade skålar/fat och tre från grytor (F33-35). Utöver detta hittades även en oglaserad rödgodsskärva (F26). En skärva flintgods (F37) och en skärva från en porslinsskål, troligen kinesisk (F12) hittades också. Fajansskärvan F11 var sannolikt från ett svensktillverkat fat från 1700-tal (Elfwendahl 1999:55).

Glas

Tre fyndposter upptogs av planglas (F9, F31 och F32). Den tredje skärvan kom från en rund glasskiva som var tunnare mot mitten än mot kanterna. Glasskivan var svagt grönfärgad och med något ojämn yta. Diametern var ursprungligen ca 120 mm. Skivan kan antingen ha ingått i ett fönster eller i något föremål.

En blå glaspärla, rund med tillplattade ändar, hittades också (F13). Pärlan var 7 mm hög och 11 mm bred. Hålet i pärlan var knappt 4 mm stort och rakborrat.

Figur 26. Glaspärla (F13), ca 11 mm bred, 7 mm hög och med rakborrat, 4 mm stort hål.

Övriga fynd

Utöver de fyndkategorier som nämnts insamlades också en del av ett ovanläder till en sko (F39), Z-spunnen, tvåtrådig ullgarnstråd (F40), lerklining (F24), två kritpipsskaft (F8 och F36) samt ett litet kvarnstensfragment av malungsskiffer (F29). Malungsskiffer har vid tidigare under-sökningar visat sig i huvudsak förekomma före 1400-talet i Uppsala (Anund et al 2000:281).

Dateringar

Det dendrokronologiprov som skickades in för analys visade sig svårt att datera eftersom trädet (en tall) under tillväxten utsatts för en mekanisk skada som påverkat tillväxtsättet. Med reservation för detta har ett osäkert fällningsår kunnat beräknas till 1135-1175. Den mekaniska skadan på trädet skulle i så fall ha inträffat år 1068. Analysen är gjord av Hans Linderson vid Nationella laboratoriet för vedanatomi och dendrokronologi, Lunds universitet. Rapporten återfinns som bilaga 4.

Fyndmaterialet är spritt och ger inte några säkra dateringar, inte minst för att det är svårt att tolka vilken kontext de hittats i enbart utifrån sektionen. Sammantaget kan de dock peka på vilket tidsintervall lämningarna representerar. Troligen hör huvuddelen av de lämningar som syntes i sektionen från medeltid och fram till 1700-tal. Generellt sett fanns det ganska få fynd från 1700-tal och senare, och dessa påträffades i de yngsta faserna i sektionen. Troligen representerar de den bebyggelse som fanns på platsen fram till stadsbranden 1809. Efter denna fattades beslut om att bredda Sysslomansgatan.

Ett par av fynden, beslaget till en baltisk knivslida och kanske även glaspärlan, öppnar tillsammans med den osäkra dendrokronologidateringen en möjligheter för tidigmedeltida dateringar i området. Åtminstone beslaget kommer dock från ett lager som kan vara omlagrat.

Sammanfattande diskussion och tolkningar

Inom hela det dokumenterade avsnittet av Sysslomansgatan fanns lämningar bevarade. Den sammanlagda, dokumenterade kulturlagertjockleken var drygt 1 m. Eftersom schaktet inte grävdes ner till orörd marknivå är den reella tjockleken sannolikt något större. De moderna fyllnadsmassorna var omkring 0,5-1,0 m tjocka inräknat dagens gatubeläggning.

Bebyggelse och hantverk från medeltid och nyare tid

Sammantaget pekar resultatet från schaktningsövervakningen på att det aktuella området varit bebyggt från medeltid, kanske från högmedeltid, och fram till 1700-tal. I den nedre delen av sektionen fanns byggnadsrester, framför allt golv, både av trä och av lera, men även bland annat kubbar som burit upp timrade byggnader, kanske uppförda i skiftesverk. Omkring fem bebyggelsefaser kunde uppskattas utifrån sektionen. Någon fasindelning av materialet har dock inte gjorts.

Byggnadslämningarna fanns dels koncentrerade till den nordligaste delen av schaktet, inom sträckan 0-12 m, dels till schaktets södra halva, från ca 48 m och framåt. Däremellan fanns en yta som tycks ha varit mer öppen eller möjligen bebyggd med enklare ekonomibyggnader. Inom en stor del av sektionen, från den öppna ytan och söderut, fanns det spår av metallhantverk. Tydliga spår efter smide syntes runt 63 m. Här hittades både glödskal och smidesskällor. Smidesskällor påträffades på flera ställen i sektionen. Även kollager och bl. a. en kolfylld kubbgröp kan ha tillkommit i samband med smidesverksamhet. Omfattningen av verksamheten går inte att avgöra enbart utifrån sektionen, däremot tycks det klart att smide har pågått under lång tid på platsen. Smidesspåren fanns både i de äldsta lager som dokumenterades och längre upp i sektionen. En kopparsmälta och ett eventuellt degelfragment kan möjligen också knytas till metallhantverk inom området. Detta är dock osäkert.

Yngre lämningar, sannolikt efter den gårdsbebyggelse som fanns på platsen innan Sysslomansgatan breddades någon gång efter 1809, fanns inom samma sträckor som de äldre. I schaktets norra ända fanns bl. a. spisfundament och en tegelkonstruktion som möjligen kan vara en del av en murad byggnad. Möjliga spisfundament fanns även vid ca 30 m, 40 och 71 m i sektionen. Samtliga tycktes ha tillhört de yngre bebyggelselämningarna på platsen. De yngre lämningarna var dock inte lika frekventa som de förmodat äldre. Delar av dem har antagligen schaktats bort i samband med sentida vägarbeten, men det är också möjligt att bebyggelsen i detta område har varit tätare under medeltid än under 16-/1700-tal.

På några platser syntes att nedgrävningar gjorts upprepade gånger på ungefär samma plats. I några fall, vid ca 76-77 m och 84-84 m skulle detta kunna tolkas som möjliga tomtgränser. Upprepade nedgrävningar finns även vid ca 28 m samt vid 38-39 m. Den enda av dessa punkter som ungefärligt sammanfaller med en gräns på Hoffstedts karta är den vid 28 m.

På Hoffstedts karta från 1702 syns flera anomalier som kan vara kvarlevor av ett äldre gatunät. Inom kvarteret S:ta Brita finns det en gatsnutt mellan tomterna 6 och 7 (se figur 5). Denna tycks överensstämma med en gränd som finns med på

regleringskartan från 1643 (jfr figur 2 och 3). Domkyrkans tomt (tomt nr 6, figur 5) har en långsmal utlöpare som ligger parallellt med den nyss nämnda gränden. Möjligen är även detta resterna efter en äldre gränd. Utlöparen slutar i en rektangel som inte ingår i tomtmarken och som ligger parallellt med S:t Larsgatan. Denna skulle kunna tolkas som en del av S:t Larsgatans föregångare. De stenläggningar i närheten av S:t Larsgatan som dokumenterades i samband med byggandet av Smålands nation skulle kunna vara en del av samma gränd (se *Bakgrund*).

När bebyggelsen etablerades inom området går inte att säkert svara på utifrån sektionerna i fjärrvärmeschaktet. De dateringar som kan göras utifrån fyndmaterialet pekar på att området varit bebyggt åtminstone från högmedeltid. Ett par av föremålsfynden kan möjligen dateras till tidig medeltid. Även den enda dendrodaterade kubben har fått en högst osäker datering till tidig medeltid.

Lämningarna representerar flera, troligen minst tre, stadsgårdar med bland annat hantverksverksamhet från medeltid och nyare tid. Eldfarlig verksamhet som smide antas framför allt ha varit lokaliserat till städernas utkantsområden. Troligen låg området perifert då smidesverksamheten etablerades. Det finns dock inte några tecken på att lämningarna avtar bortom smidesområdet. Möjligen har staden växt snabbt åt det här hållet efter det att verksamheten inleddes.

Resultatet pekar på en stark rumslig kontinuitet. De bebyggda delarna av sträckan har varit bebyggda under flera faser, de öppna områdena har förblivit öppna, möjliga gränsdiken återkommer på ungefär samma plats och smidesverksamheten tycks ha skett inom samma tomt under lång tid. Troligen är det den medeltida tomtstrukturen som avspeglar sig här.

0-4 m	Stört
4-12 m	Bebyggelse. Återkommande bebyggelse från medeltid och troligen fram till 1700-tal.
12-19 m	Stört
19-32 m	Öppen yta/gårdsyta i de äldre skedena, glesa bebyggelselämningar i de övre delarna av sektionen. Sot- o kol frekvent förekommande, framför allt i de äldsta lagren. Möjligen smidesverksamhet.
32-34 m	Stört
34-41 m	Öppen yta i de äldre skedena, glesa bebyggelselämningar i de övre delarna av sektionen. Vid 38-39 m upprepade nedgrävningar.
41-43 m	Stört
43-50 m	Stenlagd yta i eller i anslutning till byggnad i det äldsta skedet, inga yngre lämningar bevarade. Troligen smidesverksamhet .
50-54 m	Bebyggelse i de äldsta skedena, inga yngre lämningar bevarade.
54-57 m	Stört
57-69 m	Bebyggelse längs hela sträckan i de äldsta skedena, något glesare lämningar i den övre delen av sektionen. Smide: glödskal, slagg, smidesskällor, kol och sot. De yngsta lagren, bland annat utjämning/odling, troligen tillkomna under 1700-tal.
69-77 m	Bebyggelse längs hela sträckan. Mindre spår av smide , mer gödsellager .
76-77m	Tomtgräns? Återkommande diken/nedgrävningar.
76-85 m	Bebyggelse. Smidesspår i de yngre delarna av sektionen.
84-85 m	Tomtgräns? Återkommande diken/nedgrävningar
85-99 m	Bebyggelse längs hela sträckan.
99-100 m	Stört
100-105 m	Bebyggelse , dock inte i det äldsta skedet.
105-106 m	Stört
106-110 m	Främst raseringslager , eventuellt från murad byggnad som legat i gatukorsningen.
110 m-	Stört

Figur 27. Summarisk tolkning av resultaten från 2008 års gatuschaktningar.

Jämförelse med 1978 års schakt

År 1978 undersöktes ett ledningsschakt parallellt med 2008 års schakt (Elfwendahl & Hjärthner-Holdar 1988). Avståndet mellan de båda ledningsschakten är bara ungefär 2 m. 1978 års schakt grävdes ner till ca 2 m djup, alltså något djupare än 2008 års schakt. Detta gjorde att den ursprungliga, orörda marknivån kunde dokumenteras. Den orörda leran var belägen ca 1,8–2,0 m under den dåvarande markytan längs hela sträckan trots att höjdskillnaden var drygt 1 m mellan S:t Olofsgatan och S:t Johannesgatan. Detta visar att dagens topografi längs sträckan ganska väl återspeglar den ursprungliga. De översta fyllnadslagren var omkring 0,5–0,9 m tjocka, vilket överensstämmer med iakttagelserna från 2008. Den sammanlagda kulturlagertjockleken var enligt sektionensritningarna mellan ca 1,2 och ca 1,5 m. På ett par ställen i 2008 års schakt, bland annat i en något djupare grop vid 44 m, syntes vad som troligen var en ursprunglig markyta. Denna nivå framkom 1,9 m under nuvarande gatunivå. I motsvarande del av 1978 års schakt framkom den orörda lernivån 1,8 m under markytan.

Dokumentationsmetoderna 1978 skiljer sig något från dem som används idag, och det går bara att på en övergripande nivå jämföra lämningarna i de båda schakten. Vid 1978 års schaktningar definierades sju konstruktioner, A1–A7, längs den aktuella ledningssträckan.

A1 utgjordes av en mur eller större ugn i gråsten i den övre delen av sektionen. Anläggningen låg i korsningen Syslomanngatan–S:t Olofsgatan, söder om den sektion som ritades 2008. I den södra änden av 2008 års sektion fanns bl a raseringslager med tegel och gråsten som kan härröra från den byggnad som dokumenterades 1978.

A2 utgjordes av en klenare träkonstruktion i den undre delen av sektionen. Längs motsvarande sträcka i 2008 års sektion (ca 88–91 m) finns troliga byggnadslämningar av trä i den undre delen av sektionen, däremot inga som liknade den klena konstruktion som dokumenterades 1978.

A3 utgjordes av en timrad konstruktion, delvis i skiftesverk. Lämningarna omfattade liggande timmer, både i schaktets tvärriktning och längsriktning, och stående kubbar. De liknade det som framkom på flera ställen längs 2008 års sektion, bland annat inom den sträcka som motsvarade A3 i 1978 års schakt (ca 61–67 m). Här fanns bl. a. kubben 319 samt 320, tolkad som en del av ett golv. Dessa tycks dock ha varit något lägre belägna än konstruktionerna som dokumenterades 1978.

A4 utgjordes av en osäker, flerskiktad stenläggning, belägen längs en sträcka som motsvarar ett parti vid ca 50–52 m 2008 års schakt. I det senare fanns gles stenläggning i två skikt längs denna sträcka (310 och 311). I båda sektionerna överlagrade stenarna delvis en träkonstruktion, troligen ett golv (312 i 2008 års schakt). Liksom träkonstruktionen A3 befann sig stenläggningen i 2008 års schakt höjdmässigt på en något lägre nivå än den som hittades 1978 men skulle stratigrafiskt sett kunna vara del av samma stenlagda yta. Det kan finnas flera skäl till höjdskillnaden. Dels kan den vara topografiskt betingad – ha att göra med lutningen mot ån –, dels kan den ha att göra med osäkerheten i höjdmätningarna. Dessutom kan asfalten ha byggts på sedan 1978.

A5 utgjordes av en mer vällagd stenläggning i ett skikt med underliggande risbädd. Läget i 2008 års sektion motsvarar ca 40–66 m. Även i 2008 års schakt fanns troligen en stenläggning, belägen i botten av schaktet och förskjuten norrut

jämfört med 1978 års stenläggning. Möjligen motsvarar stenläggningarna samma gårdsyta.

A6 utgjordes av en träkonstruktion som bestod av sex nedslagna ekpålar. Intill detta fanns nästa träkonstruktion, A7, bestående av liggande trästockar och en stående kubb. A7 var troligen rester efter en skiftesverksbyggnad och A6 ett fundament för något, kanske en spis, i en samtida eller yngre byggnad på platsen. Motsvarande sträcka i 2008 års sektion (ca 12-17 m) var delvis störd av tvärgående schakt, men vid 19-21 m fanns lämningar av en träkonstruktion (300) som kan motsvara A7. Möjligen har även spisfundamentet 302 ingått i samma byggnadsgeneration.

Sammanfattning

Under hösten 2008 genomförde Upplandsmuseets arkeologiska avdelning en schaktningsövervakning i samband med omläggning av fjärrvärmerör i Sysslomansgatan, sträckan S:t Olofsgatan–S:t Johannesgatan, i Uppsala. Schaktningarna gjordes i befintliga schakt. I botten av schaktet och längs den nordöstra kanten berördes orörda kulturlager i liten omfattning. Här dokumenterades en ca 111 m lång sektion. I botten av schaktet framkom även lämningar i plan på några ställen närmast sektionen. Den sammanlagda kulturlagertjockleken var drygt 1 m. Orörda marklager påträffades endast undantagsvis. De övre fyllnadslagren var runt 0,5-1,0 m tjocka.

Återkommande lämningar av bebyggelse syntes längs hela sträckan. Resultatet från schaktningsövervakningen pekar på att det aktuella området varit bebyggt från högmedeltid och fram till 1700-tal. Ett par fynd och ett dendrokronologiprov har gett osäkra dateringar till tidig medeltid. Efter 1809 års brand breddades Sysslomansgatan och det aktuella området har sedan dess legat i gatumark.

Minst tre, troligen flera, stadstomter fanns representerade och det syntes en relativt stark kontinuitet i markanvändningen inom området. Troligen har den medeltida tomtindelningen styrt detta. De äldre bebyggelselämningarna karaktäriserades av återkommande träkonstruktioner, troligen i huvudsak byggnadslämningar. De yngsta lämningarna hör förmodligen till den bebyggelse som revs då Sysslomansgatan breddades efter 1809 års brand. Dessa lämningar var mindre frekventa än de äldre bebyggelselämningarna vilket delvis kan bero på att de yngre lagren är bortschaktade. Det är emellertid också möjligt att bebyggelsen i området har varit tätare under medeltid än under 16-/1700-tal.

På flera ställen, främst i schaktets mellersta del, framkom spår av smide. Omfattningen av verksamheten går inte att avgöra enbart utifrån sektionen, däremot tycks det klart att smide har pågått under lång tid inom området. Smidesspåren fanns både bland de äldsta lämningarna och i de yngsta skedena.

Sammanlagt registrerades 40 fyndposter. Bland fyndmaterialet märks en blå glaspärla (F13), ett beslag till en baltisk doppsko (F2) och ett spolformat järnföremål med silverinläggning, troligen en del av en dolk (F4).

Figur 28. Knapp med reliefdekor, 22 mm i diameter (F5). Knappen är troligen från 1700-talet.

Referenser

Arkiv

Upplandsmuseet (UM)

Topografiska arkivet

Ritningsarkivet

Fotoarkivet

Uppsala universitetsbibliotek (UUB)

Lantmäteriverket (LMV), digitalt kartarkiv (www.lantmateriet.se)

Litteratur samt otryckta rapporter

Anund, J, Carlsson, R, Elfwendahl, M & Pettersson, K 2000. *I skuggan av domkyrkan, Arkeologi i Uppsalakvarteret Disa, 1973-1993. Kvarteret Disa, Uppsala stad, Raä 88. Dnr 4119/74;2828/93. Arkeologisk provundersökning 1973 och slutundersökning 1974; arkeologisk förundersökning 1992 och slutundersökning 1993. UV Bergslagen rapport 2000:5.*

Anund, J, Carlsson, R & Syse, B 2001. Uppsalas medeltid och 1600-talets kartor. *Uppland 2001*. –Uppsala.

Arnegård, A 1994. *Arkeologisk undersökning: Rudan. Kvarteret Rudan, Fjärdingen 10:4 Uppsala. Uppland. RAÄ UV Uppsala rapport 1994:57*

Bergold, H 1995. *Arkeologisk undersökning, S:t Olofsgatan, Uppsala, Uppland. Riksantikvarieämbetet UV Uppsala rapport 1995:19.*

Borg, K 1998 (red). *Eketorp III. Den medeltida befästningen på Öland. Artekakterna*. – Stockholm.

Carlsson, R, Göthberg, H, Dahlbäck, G, Lovén, C & Bengtsson, H 2010. *Uppsala domkyrka II. Domkyrkan i Gamla Uppsala. Nuvarande domkyrkans omgivning*. –Uppsala.

Carlsson, R, Qviström, L, Syse, B & Wallebom, U 2000a. *På vägen in till staden. Arkeologisk undersökning 1999. Lämningar från medeltid och nyare tid i kvarteret Örtedalen i Uppsala. /Textdel/*. Upplandsmuseets skriftserie nr 2. –Uppsala.

Carlsson, R, Qviström, L, Syse, B & Wallebom, U 2000b. *På vägen in till staden. Arkeologisk undersökning 1999. Lämningar från medeltid och nyare tid i kvarteret Örtedalen i Uppsala. /Bilagedel/*. Upplandsmuseets skriftserie nr 2. –Uppsala.

Dahlbäck, G, Ferm, O & Ramqvist, S 1984. *Det medeltida Sverige 1:2*. –Stockholm.

Elfwendahl, M & Hjärthner-Holdar, E 1988. *Arkeologi i Uppsala: Syslomansgatan: Undersökning år 1978*. RAÄ och SHM rapport UV 1988:16.

- Elfwendahl, M 1999. *Från skärva till käril. Ett bidrag till vardagslivets historia.* –Lund.
- Herdin 1932. *Bygge och bo i äldre tider.* –Uppsala.
- Lithberg, N 1921. Knut Stjernas grävningar å Studentholmen. En orientering. *Upplands fornminnesförenings tidskrift XXXVI.* –Uppsala.
- Mogren, M 1987. *Rapport, Kv Rudan, Fjärdingen 10:3, Uppsala: Uppland.* –arkivrapport.
- Roslund, Y 1995. *Arkeologisk förundersökning, kvarteret Luten, Uppsala, Uppland.* UV Uppsala rapport 1995:18.
- Roslund, Y 1998. *Uppsala innerstad. Arkeologisk förundersökning. Dragarbrunnsgatan, Bredgränd, Smedsgränd, Bangårdsgatan, Kungsängsgatan, S:t Persgatan med Gamla Torget och S:t Larsgatan, RAÄ 88, Uppsala, Uppland.* UV Uppsala rapport 1997:53.
- Syse, B 1988. *Rapport. Förundersökning inom fornlämning 88. Kvarteret Ånäbben (Fjärdingen 7:5, 7:7, 7:8), Uppsala, Uppland.* Riksantikvarieämbetet.
- Syse, B 1999. *Antikvarisk kontroll och schaktningsövervakning. S:t Johannesgatan, Uppsala, Uppland.* Upplandsmuseet Rapport 1999:08, avdelningen för arkeologiska undersökningar.
- Syse, B 2000a. *Arkeologisk schaktningsövervakning: S:t Olofsgatan: Omläggning av fjärrvärme: RAÄ 88: S:t Olofsgatan och Östra Ågatan: Uppsala: Uppland.* Rapport 2000:10, avdelningen för arkeologiska undersökningar.
- Syse, B 2000b. *Antikvarisk kontroll och schaktningsövervakning. Kv Disa. Nedläggning av spillvattenledning. Raä 88, Kv Disa, Uppsala stad, Uppland.* Rapport 2000:09, avdelningen för arkeologiska undersökningar.
- Syse, B 2003a. *Arkeologisk schaktningsövervakning, Orphei Drängars Plats, Upprustning av ett parkområde, RAÄ 88, Kv Rudan, Uppsala stad, Uppland.* Upplandsmuseet Rapport 2003:19, avdelningen för arkeologiska undersökningar.
- Syse, B 2003b. *Arkeologisk schaktningsövervakning, Kvarteret Ånäbben, Nybyggnation på gården, RAÄ 88, Fjärdingen 7:10, Kv Ånäbben, Uppsala stad, Uppland.* Upplandsmuseet Rapport 2003:20, avdelningen för arkeologiska undersökningar.
- Thunmark-Nylén, L 1998. *Die Wikingerzeit Gotlands. 2, Typentafeln.* –Stockholm.
- Thunmark-Nylén, L 2006. *Die Wikingerzeit Gotlands. 3:1, Text.* –Stockholm.
- Qviström, L 2010. *S:t Olofsgatan, Murverk och kulturlager. Arkeologisk schaktningsövervakning, RAÄ88,: Uppsala stad, Uppland.* Upplandsmuseet rapporter 2010:18.
- Wahlberg, M. 1994. *Uppsala stads historia IX:1, Uppsalas gatunamn.* –Uppsala.

Administrativa uppgifter

Plats: Sysslomansgatan sträckan S:t Olofsgatan–S:t Johannesgatan

RAÄ nr: 88, Uppsala stad

Fornlämningstyp: Kulturlager

Undersökningstyp: Schaktningsövervakning

Orsak till undersökningen: Ledningsarbeten

Undersökningsperiod: September 2008

Höjdsystem: RH 2000

Arkeologisk personal, Upplandsmuseet: Linda Qviström och Anna Ölund

Upplandsmuseets dnr: Ar-918-2008

Upplandsmuseets projektnummer: 8282

Beställare: Vattenfall AB Värme Uppsala

Länsstyrelsens dnr: 431-12534-08

Länsstyrelsens beslutsdatum: 2008-09-01

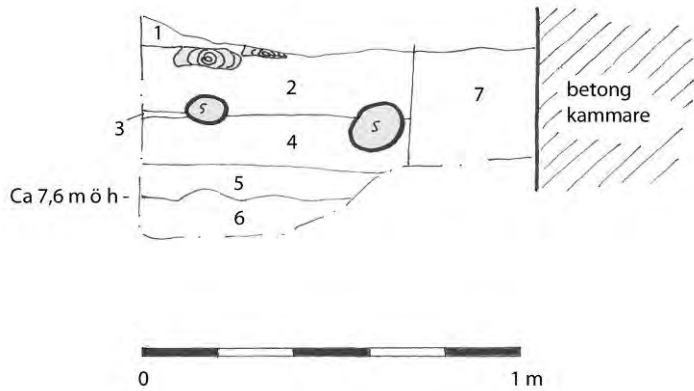
Dokumentationsmaterial: Förvaras i Upplandsmuseets arkiv

Fynd: 40 fyndposter registrerades, 38 av dessa sparades. Fynden förvaras i Upplandsmuseets föremålsarkiv.

Inv nr: UM41769

Bilaga 1. Ritningar

Sektion A – tvärsnitt i schaktet vid ca 44 m. Sektionens läge finns markerad på ritning på sidan 40. Lagernumren inom parentes hänvisar till beskrivningen i bilaga 2.

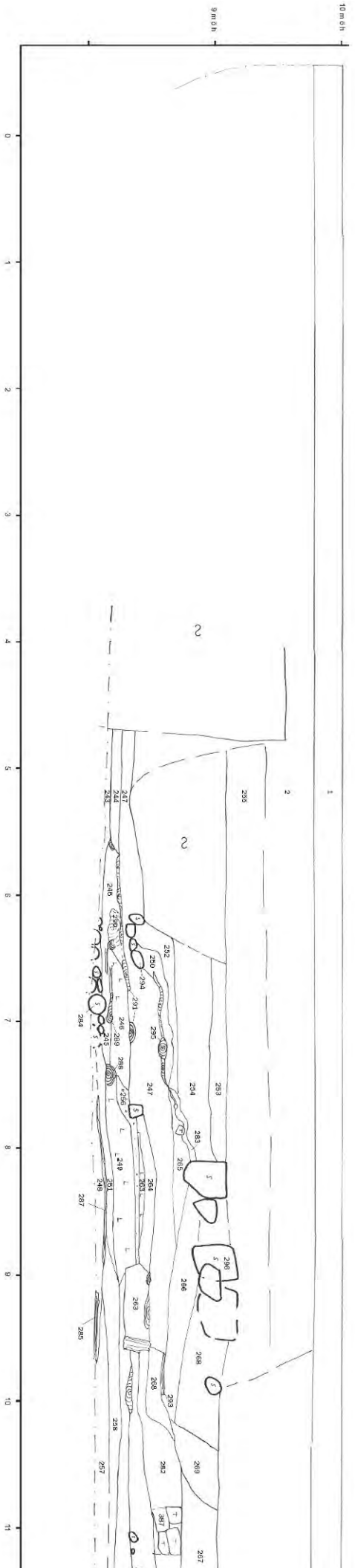
Lagerbeskrivning: 1. Brungrå, mycket sandig och något humös lera (190), 2. Brungrå, humös lera med kolstänk (187), 3. Ljust rödbrun, humös lera med slagg och kolstänk (188), 4. Mörkt gråbrun, humös lera (186), 5. Grå, infiltrerad lera (185). 6. Ljust grå lera med gula prickar, möjligen infiltrerad (184).

7. Sand. Fyllning i nedgrävning för betongtrumman.

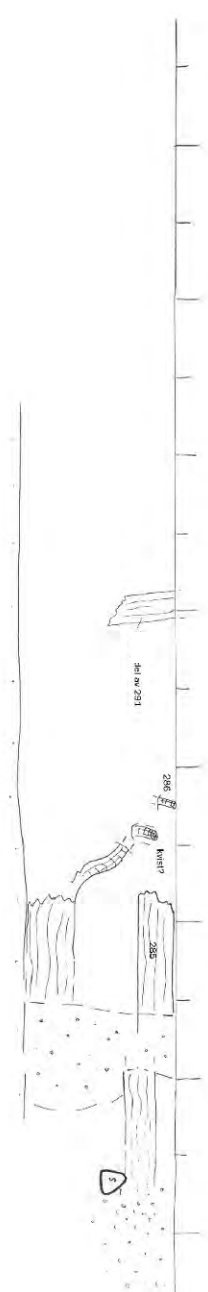
I det följande presenteras ritningen av sektionen längs schaktets nordöstra vägg. Planritningarna är upprättade över de delar av schaktet där konstruktionslämningar framkom i plan.

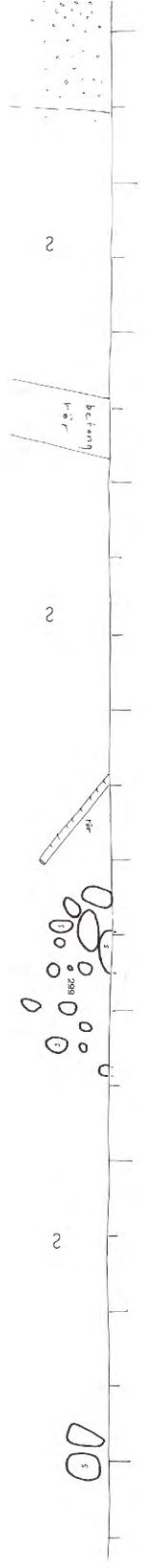
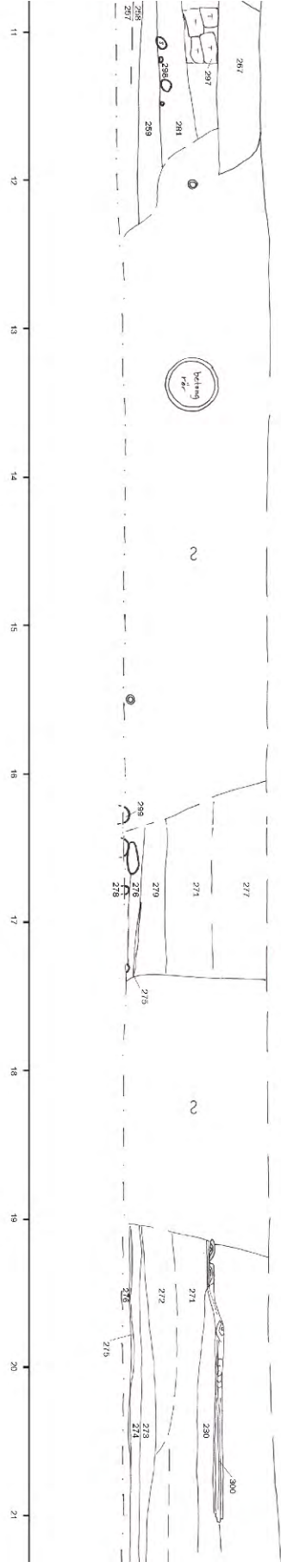
T	tegel
B	ben
■	kol
■	sot
●	slagg
△	kalkbruk
☞	obränt trä
◎	sten
○	sten
○	sten
—	begränsning (för t ex lager)
- - -	osäker begränsning
- · - · -	schaktbegränsning (sektion)
	schaktbegränsning (plan)

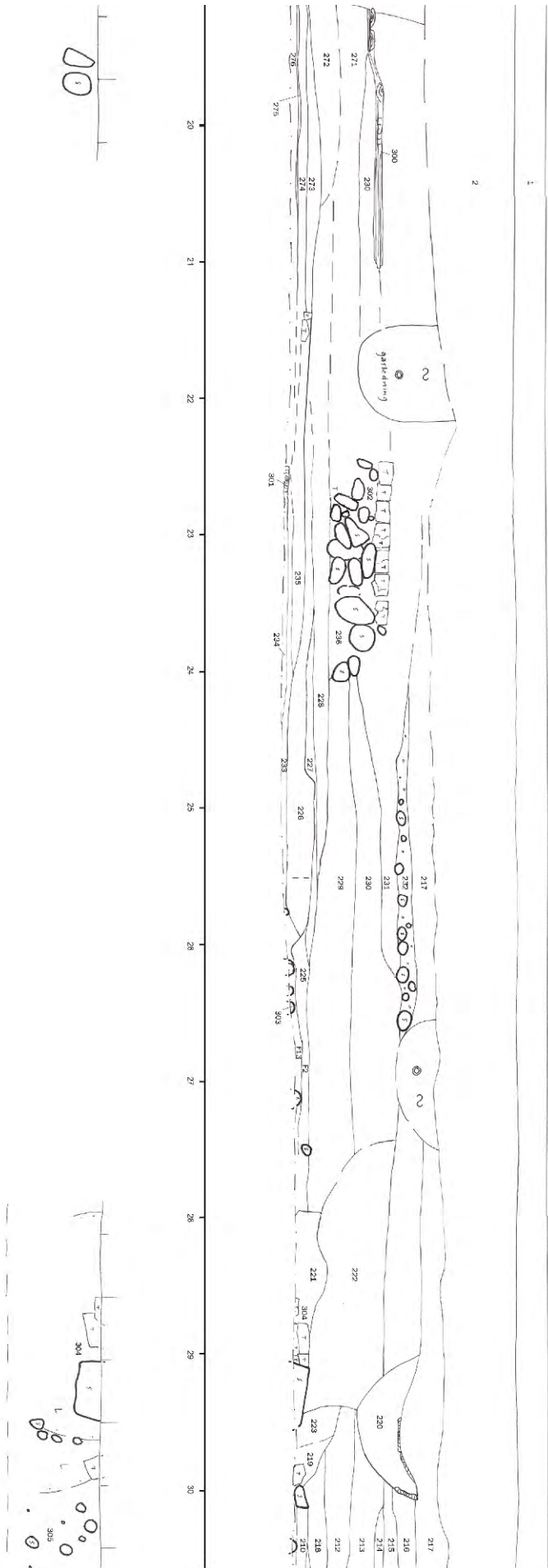
Teckenförklaring

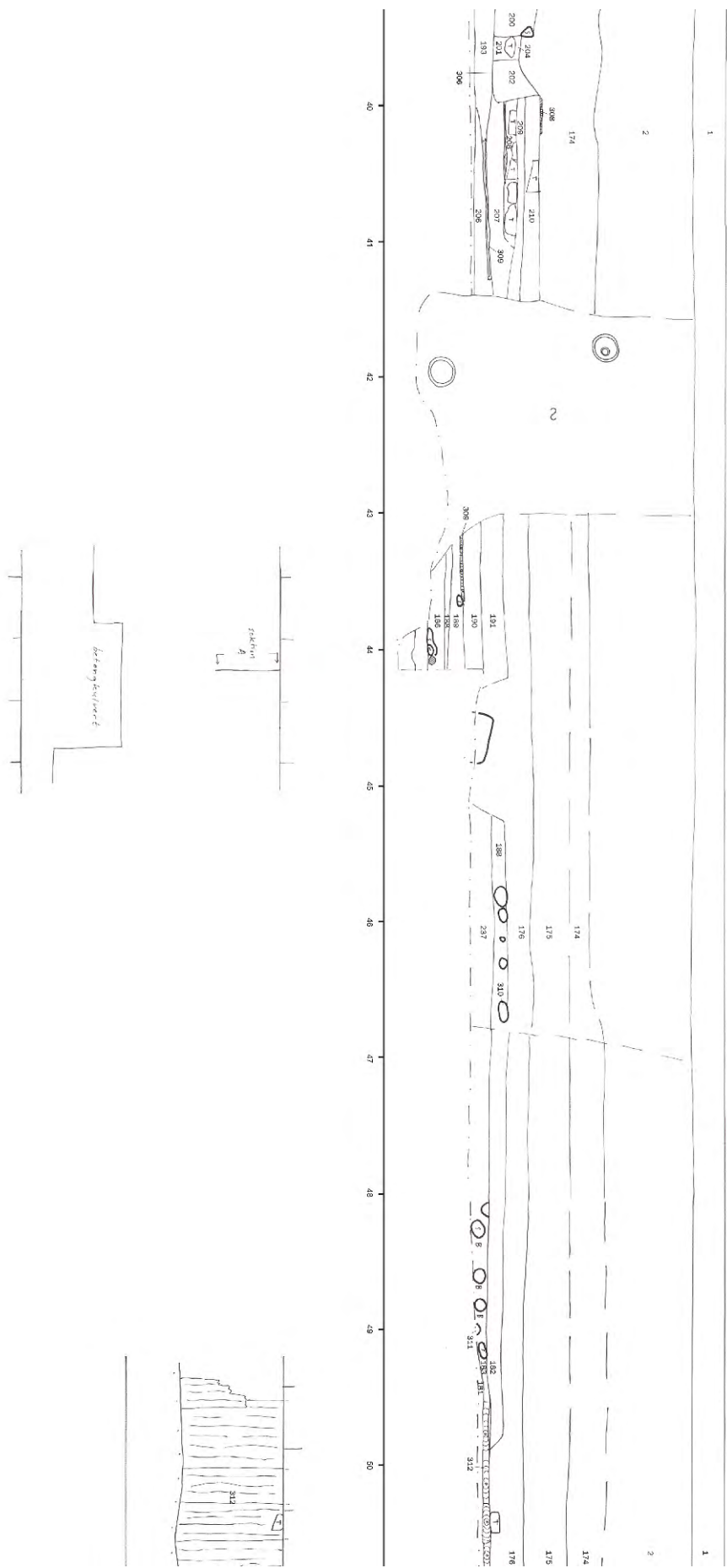

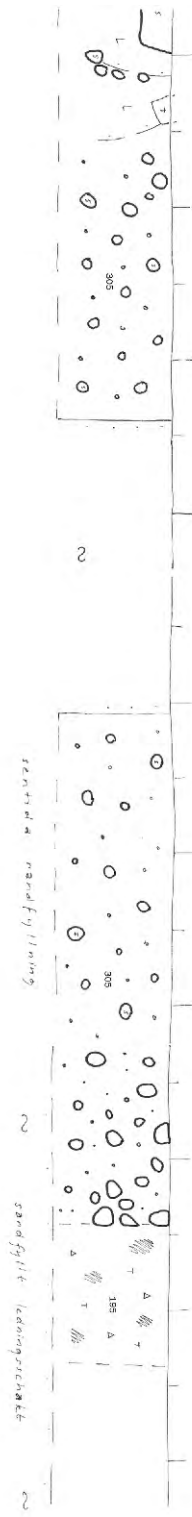
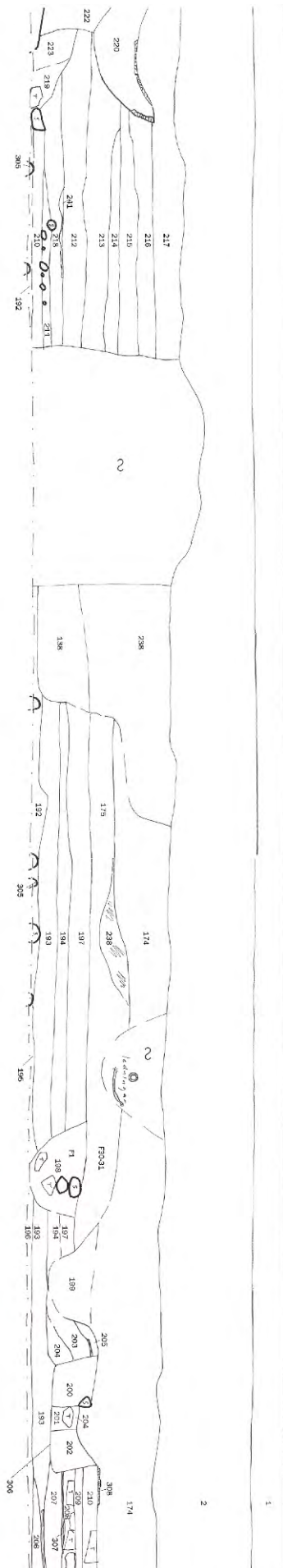
bottom Kuviverf

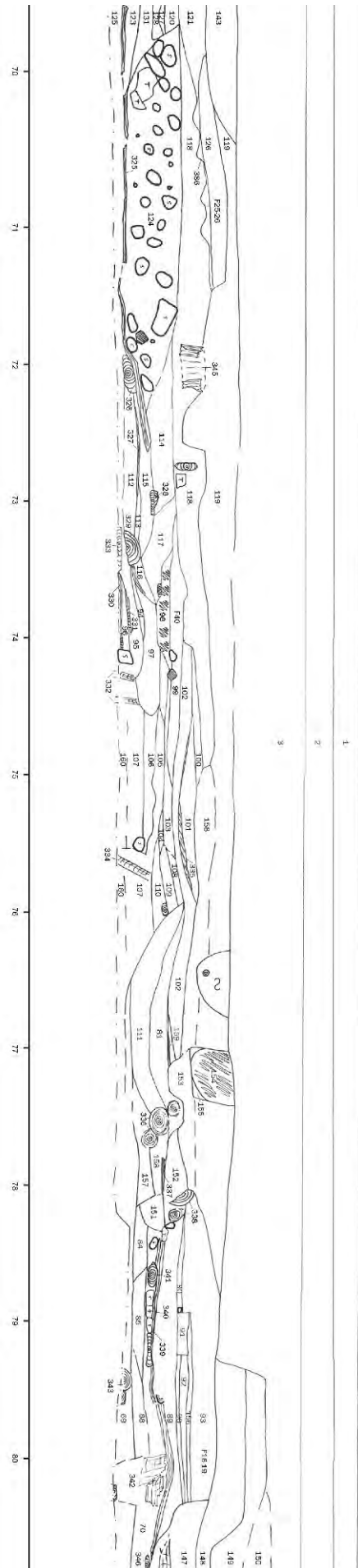

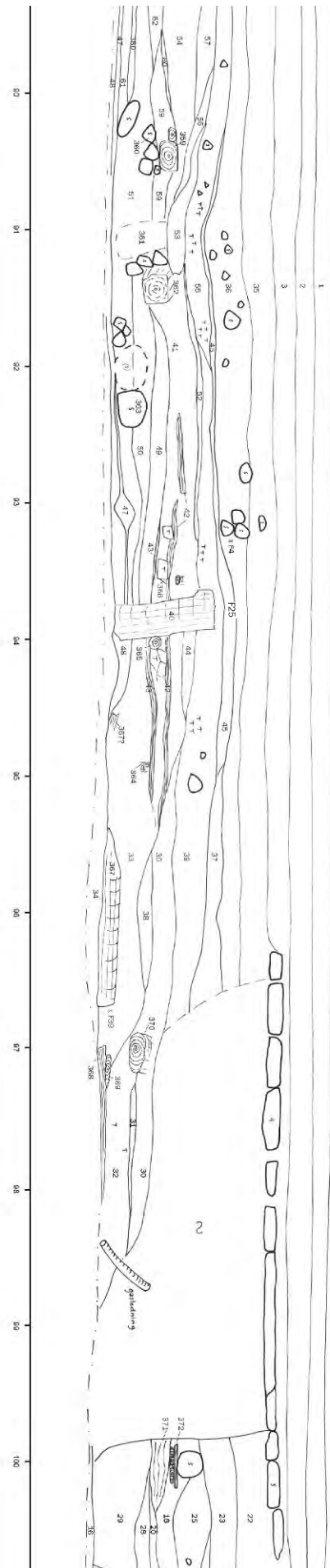

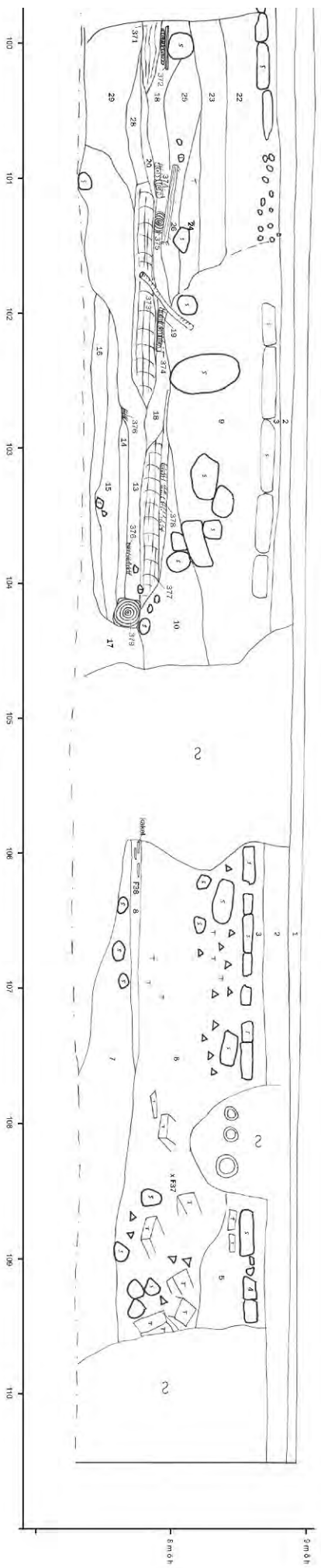

5 m 0 ft

5 m 0 ft

Bilaga 2. Beskrivning till ritningarna

- 1 Asfalt.
- 2 Bärlager. Kompakt sand och grus.
- 3 Gul, mycket kompakt sand.
- 4 Stenläggning.
- 5 Brun, finkornig sand. Fyllnadslager.
- 6 Tegel, sten, grus och sand. Omrört. Raseringslager.
- 7 Mörkgrå sand med inslag av kalkbruk och med stråk av ljusgul sand. Ställvis krossat tegel.
- 8 Svart, fet kol och sot. Stort inslag av kakel, inslag av ben. Brandlager.
- 9 Brungrått grus med inslag av tegelkross. Omrört parti med större sten och gasledning. Störning.
- 10 Mörkbrun lera med inslag av murbruk och tegel. Klumpar av ljus lera.
- 11 Trägol.
- 12 Syllstock, längsgående.
- 13 Mörkt gråsvart, sot- och askbemängd lera med stråk av ljus gul lera och mycket kol. Brandlager. I botten av lagret finns trärester, eventuellt efter ett plankgol.
- 14 Mörkt brungrå, melerad, humös lera med inslag av småsten, träflis, kol och sot.
- 15 Brun, lucker lera med mycket träflis och kolstänk.
- 16 Brungrå, något lucker lera med kolstänk.
- 17 Infiltrerad lera.
- 18 Mörkt askgrå, sot- och kolbemängd, lucker lera med inslag av träflis.
- 19 Liggande träplanka.
- 20 Ljust gröngrå, ren lerlins.
- 21 Trästock i schaktets riktning.
- 22 Ljust gulbrunt grus med mindre stenar. Fyllnadslager.
- 23 Horisontella stråk av brandlager varvat med ljusa gruslager.
- 24 Melerat, omblandat, grusigt lager med tegelkross och småsten.
- 25 Ljust grågrön lerlins med gula stråk. Inslag av kolstänk, grus och mindre stenar.
- 26 Golv? Planka i schaktets längsriktning.
- 27 Trä som sticker ut i schaktet. Ca 0,05-0,1 m tjocka och med rundade "hörn".
- 28 Ljusgrå-mörkgrå lera, melerad, varvig, med kolstänk.
- 29 Brungrå, humös lera med träflis och benfragment.
- 30 Brun, humös lera med inslag av träflis och kolstänk. Homogent.
- 31 Bark.
- 32 Mörkt brungrå, sotig lera med mycket träflis och tegelkross.
- 33 Mörkt, humös, träflisbemängd lera med sot- och kolinslag. Något flammigt.
- 34 Infiltrerad lera.
- 35 Ljust gulbrunt. Sand och grus. Kompakt. Fyllnadslager.
- 36 Brungrått, lerigt grus med inslag av sten och tegelkross.
- 37 Gulbrun sand med mycket finkrossat tegel.
- 38 Gruslins.
- 39 Gråmelerad lera med ljusa lerpartier, grus och tegelkross.
- 40 Stående trästock/kubb.
- 41 Brun, heterogen lera med mycket organiskt material och träflis.
- 42 Liggande trä, plankor, i schaktets längsriktning. Sammanpressat, kompakt.
- 43 Liggande trä, plankor, i schaktets längsriktning. Sammanpressat, kompakt.
- 44 Träflis i schaktets längsriktning.
- 45 Sandlager av gulbrun, finkornig sand med inslag av grus och sten.
- 46 Ljust grågul, melerad och kompakt lera med stänk av kol och enstaka trärester.
- 47 Mörkgrå, kolblandad och sotig, humös lera med liggande näver och träflis.
- 48 Ljus, flammig lera med träflis och kol.
- 49 Troligen samma som 33. Här något ljusare lera, mer homogent.
- 50 Mörkbrunt träflislager med inslag av kol och bark.
- 51 Mycket likt 48.

- 52 Gulbrun sand.
- 53 Brun, humös lera med träflis i schaktets längsriktning.
- 54 Brunt, humöst och ganska poröst lerlager med multnade trärester. Efter 88 m: Gråbrun, heterogen och relativt lucker lera med tegelkross, sten samt inslag av djurben och ställvis kol och sot.
- 55 Kol, sot, tegel och murbruk. Brandlager/raseringslager.
- 56 Brungult grus.
- 57 Homogen, ljusgrå lera med stänk av kol och grus samt med stora djurben.
- 58 Stenpackning. Grått-brungrått. Grus och sand med stenar.
- 59 Varvigt. Brun, humös lera med träflis och gulgrå lera. I lagret ligger trä.
- 60 Multnat, bränt trä, går ej att avgöra riktningen på vissa partier.
- 61 Ren, ljus, påförd lera.
- 62 Mörkt brunt, humöst och relativt kompakt lerlager med multnade trärester. Efter 88 m: Grå, gödselblandad lera och stänk av kol. Homogent men med sotiga stråk.
- 63 Kalkbruk.
- 64 Gulgrå, infiltrerad lera med något kolfnyk.
- 65 Grå, aningen humös lera med enstaka trärester.
- 66 Brungrå, något humös lera med enstaka trärester.
- 67 Gröngrå, ren lera. Kompakt. Golv?
- 68 Brungrå, humös och homogen lera. Kompakt. Golv?
- 69 Gråbrun, mycket humös (gödselblandad) lera med bl a djurben, småsten och träflis.
- 70 Mörkt brungrå, sotig och humös lera med kol och djurben.
- 71 Mörkt brunt, mycket kompakt gödsellager med mycket trärester och träflis. Något lerblandat?
- 72 Grågrön lera med järnutfällning.
- 73 Rödbrun, relativt kompakt, humös (trä?) lera med sandinblandning. Flera otydliga, rena sand-/gruslinser i detta lager.
- 74 Svart kol och sot med inslag av slagg.
- 75 Ljust brungrå, något humös lera med något kolfnyk.
- 76 Brun, humös lera med sten, slaggskålla, tegel.
- 77 Brun, humös lera.
- 78 Brun, relativt porös, sandig och humös lera med någon sten.
- 79 Varvigt. Rena lerlinser blandat med bruna, humösa.
- 80 Som 77, troligen samma lager.
- 81 Brunsvart, sotig lera med någon bit slagg och tegel.
- 82 Ljust brungrå, något humös lera med renare lerfläckar.
- 83 Svart-brunsvart lera med kol, sot och obränt trä.
- 84 Brungrå, humös lera med lite träflis och något större ben.
- 85 Gråbrun, humös och något grusig lera med kvistar, träflis, ben, något tegelinslag, något sot och kol.
- 86 Brun, mycket humös lera med bl a bark.
- 87 Utgår?
- 88 Brungrå, något sandig, humös lera med kolfnyk.
- 89 Chokladbrun, homogen, humös lera, någon sandinblandning. Lera med multnade trärester?
- 90 Grus.
- 91 Svart kol och sot, något slaggfragment.
- 92 Gråsvart, sotig och kolblandad sand med inslag av rena lerlinser och slagg.
- 93 Gråsvart sot, kol och sand med enstaka stenar, slagg, smältor, enstaka lerlinser och flera sandlinser. Varvigt.
- 94 Rödbrun päls.
- 95 Mörkt gråbrun, starkt humös och något grusig lera med obrända trärester. Troligen tränivå i botten.
- 96 Ljust gråbrun, aningen humös lera. Direkt under detta en 0,01-0,02 m lins ovanpå tränivån (ej uttrit) med mörkt brunt, mycket humöst lager med bl a små djurbensfragment. Trampyta.
- 97 Grå, kompakt lera med bruna, humösa stänk.
- 98 Svart. Förkolnat trä och sot.
- 99 Mörkt brun, mycket humös och relativt kompakt lera med bl a träflis och djurben.
- 100 Brun, sandig lera med något tegelbit.

- 101 Gul aska med bränd torv, troligen. Kollins i botten.
- 102 Brungrå, humös lera med obrända trärester, möjligen tränivå i botten.
- 103 Brungrå, grusig och humös lera med mycket slagg och kol.
- 104 Gul, bränd torv/aska och svart sot.
- 105 Grågrön, kompakt, ren lera.
- 106 Ljust brungrå, humös lera med något träflis och slagg.
- 107 Mörkt gråbrun, mycket humös lera med bland annat stenar, ben, slagg, träflis, näver och gödsel.
- 108 Gråsvart. Kol, sot och slagg.
- 109 Som 103 fast med rena lerfläckar. Omrört.
- 110 Mörkt gråbrun, mycket humös lera med bland annat träflis och näver.
- 111 Dike? Fyllning: Mörkt brungrå–svart, sandig, humös lera med bland annat sot, något ben. Aningen varvigt med renare sandlinser.
- 112 Ljust brungrå, humös (troligen gödselblandad) lera.
- 113 Som 112 men mörkare brunt.
- 114 Ljust brungrå, sandig lera.
- 115 Brungrå, sandig och relativt porös lera med kol och tegelfnyk.
- 116 Ljust grå, relativt ren lera med längsgående, liggande tränivå i botten.
- 117 Murbruk, kol och tegel. Brand-/raseringslager.
- 118 Gröngråbrun, relativt kompakt lera med grusinslag och kolstänk. Bruna fläckar. Omrört.
- 119 Gråbrunt, lera och sand/grus med något träflis och tegel.
- 120 Brun, humös och något sandig lera med gott om slaggbitar. Rundade stenar, varierande storlek.
- 121 Brun sand. Något humös och lerblandad, något inslag av tegel och slagg.
- 122 Grått–gråsvart. Kol, sot, aska, inslag av sand och lera. På samma nivå som kollagret 135.
- 123 Ljust grå, kompakt lera med bruna, humösa strimor.
- 124 Nedgrävning? Spisfundament? Stenar och sand, någon tegelbit, någon slaggbit, lite lerinblandat.
- 125 Mörkt gråbrun, humös lera med gott om träflis. Inslag av djurben, kol och småsten.
- 126 Rödbrun, ren sand.
- 127 Blågrå–gulgrå, kompakt, ren lera med lite trärester.
- 128 Mörkt brun, starkt humös och relativt kompakt lera.
- 129 Grågul, kompakt och relativt ren lera.
- 130 Gråbrun, humös (gödselblandad) lera med bland annat träflis.
- 131 Mörkt brungrå, sandig och humös lera med bland annat kolfnyk och sot.
- 132 Ljust brungrå, något humös lera med kolfnyk.
- 133 Brun, starkt humös lera (multnat trä).
- 134 Gråbrun, humös lera. Relativt kompakt och homogen. Något djurben.
- 135 Svart kollager (relativt finfördelad kol) med sot. Bränd stock?
- 136 Stolphål. Fyllning: Brun, sandblandad och humös lera med stenar.
- 137 Svartfläckigt lager med rena sandklumpar sot, kol, aska samt slagg/förslagat järn. Omrört?
- 138 Gråbrun, humös och relativt porös lera med lite trärester och sand.
- 139 Gulgrå, relativt ren lera.
- 140 Brunt, relativt kompakt, gödselblandat lerlager med träflis, sten, djurben och läder.
- 141 Brun, relativt porös, humös lera med enstaka stenar och en del slagg.
- 142 Brunt. Sand och grus med något inslag av trärester, tegel, lera, kolstänk, ben och mindre stenar.
- 143 Brun, sandblandad och humös lera med inslag av sot, kol, obränd lera, tegelfnyk och enstaka kollinsler.
- 144 Gulgrå, kompakt lera med kolstänk och slagg.
- 145 Brun, humös och något sandig lera med inslag av grus och obrända trärester.
- 146 Gråbrun, sandig och humös lera med sot- och kolinslag, rena sandklumpar, gott om slaggbitar och många smidesskållor.
- 147 Nedgrävning. Fyllning: brunsvart, sotig sand med tegel, stenar, trä och något slagg. liggande trä (stock?).
- 148 Grus, makadam och tegel.
- 149 Brunsvart, sotig sand med kol, aska och enstaka tegelbitar.
- 150 Mörkt brun, humös (myllig) och sandig lera med tegelfnyk och något grus.

- 151 Som 84 fast porösare.
- 152 Grågul, grusblandad lera med mycket järnutfällning.
- 153 Rödbrun sand.
- 154 Kubbhål? Bredd 0,4 m. Fyllning: svart kol (relativt finfördelat) och sot med en del slagg och någon tegelbit.
- 155 Rödbrun. Multnade trärester.
- 156 Grus, sand.
- 157 Som 85.
- 158 Murket trä, kubb.
- 159 Aska och sot.
- 160 Mörkt brungrått, sotigt mycket humöst och något grusigt lerlager.
- 161 Sot och bränd torv (?).
- 162 Brun, något lerblandad, humös sand och grus med tegel och ben.
- 163 Ljusbrunt. Grus och sand.
- 164 Mörkt brunt, kompakt, lerblandat gödsellager med något ben och träflis.
- 165 Som 164 men mjukare och mer homogent.
- 166 Gråbrun, humös (gödselblandad) lera med bl a djurben och bark.
- 167 Som 166 men ljusare, lerigare och mindre kompakt.
- 168 Nedgrävning med stenar (0,15–0,30 m stora) i brungrå, porös och humös lera.
- 169 Mörkt brun, starkt humös lera med trärester, troligen multnad kluva (ändträ).
- 170 Nedgrävning med stående samt liggande trä i brungrå, gödselblandad, relativt porös lera. Kubbhål?
- 171 Brunt, lerigt gödsellager.
- 172 Brungrå lera men stort inslag av slagg.
- 173 Gråbrun, sandblandad och humös lera med inslag av tegel och grus.
- 174 Brun, humös och något sandig lera med tegel.
- 175 Brun, humös och något sandig lera med bland annat tegel, murbruk, någon mindre sten.
- 176 Brun, humös lera med grusinslag, kolfnyk och tegelstänk.
- 177 Gråbrun, sandig och humös lera med något djurben.
- 178 Ljust grågrön, ren lera.
- 179 Ljust grågrön, ren lera.
- 180 Brungrå, starkt humös lera med grusinslag, kolfnyk, träflis och djurben. Under detta tittar en ny tränivå fram. Fynd av äldre rödgods.
- 181 Gråbrun, humös lera med sandinslag. Inslag av kolfnyk, slagg och djurben. =180?
- 182 Brungrå, något sandig och humös lera. Mer kompakt, ljusare och lerigare än 177.
- 183 Gråbrun, humös lera med kullerstenar och en del större djurben. Något stänk av träflis, kolfnyk och tegel.
- 184 Ljust grå lera med gula prickar, möjligen infiltrerad.
- 185 Grå, infiltrerad lera.
- 186 Mörkt gråbrun, humös lera.
- 187 Brungrå, humös lera med kolstänk.
- 188 Ljust rödbrun, humös lera med slagg och kolstänk.
- 189 Brungrå, humös och sandig lera med något träfnyk.
- 190 Brungrå, mycket sandig och något humös lera med något kolstänk, någon tegelbit och mindre sten.
- 191 Som 182.
- 192 Ljust brunt grus med mindre kullerstenar (ca 0,03-0,10 m).
- 193 Gråbrun, humös och relativt kompakt lera med järnutfällning. Inslag av ben, någon sten och slagg. =182?
- 194 Brungrå, grusig och humös lera med något träflis, kol och tegel.
- 195 Gråsvart, kol- och sotblandat grus med bland annat tegel och murbruk.
- 196 Brunt grus med enstaka, mindre stenar.
- 197 Gråbrun, humös och sandig lera med grus, tegel samt lite sot och kolfnyk. Mörkare än 194.
- 198 Nedgrävning. Fyllning som 197 fast lerigare, mer omrört och med inslag av stora tegelbitar och sten.
- 199 Nedgrävning. Fyllning i norr som 175 fast omrört och med stora tegelbitar. I s skiktad fyllning, 203–205.

- 200 Nedgrävning. Fyllning: Gråbrun, sandig och grusig, humös lera med något inslag av tegel. Relativt poröst. Omrört.
- 201 Nedgrävning. Varvig fyllning, överst som 204, underst mer som 200.
- 202 Nedgrävning. Fyllning som 200 men gråare, sotigare och något mer kompakt.
- 203 Brungrå, humös och något sandig lera med ben och tegel.
- 204 Brun-rödbrun, smetig, humös (trärester?) lera.
- 205 Som 203 men mörkare, sandigare, något inslag av sot och kolfnyk.
- 206 Brungrå-grå, aningen humös och mycket grusig lera.
- 207 Brungrå, humös lera med inslag av sand, kolfnyk, grus och slagg.
- 208 Tegel i gråbrun, humös lera. Golv? Del av spis?
- 209 Rödbrun, smetig och något sandig lera med något kolstänk. =204?
- 210 Gråbrun, grusig och något sotig sand med tegelbitar, kolfnyk, ben och järnutfällning (från slagg?).
- 211 Brunsvart lera med mycket kol och sot, antydning till sten-/grusnivå i botten. Aningen sandigt.
- 212 Gråsvart, sotig lera med kol och lite murbruk.
- 213 Gråbrun, sandig och humös lera med inslag av tegel och grus.
- 214 Ljust brun sand, ställvis lerblandad.
- 215 Ljust grönaktig lera, kompakt och relativt ren.
- 216 Ljust brungrå sand med lerinslag, kolstänk och tegel.
- 217 Brungrå, lös sand, något humös och med ganska stort inslag av grus. Inslag av tegel och kol. Omrörda raseringsmassor/fyllnadslager.
- 218 Brunsvart, sotig och grusig lera med tegel, murbruk, sten och kol.
- 219 Grågrön, kompakt lera med murbruk och tegel.
- 220 Nedgrävning med trärester i ytan och längs s kanten. Trä i tvärgående riktning, plankor/kluvor. Fyllning: Brun, sandig och något myllig lera med stenar och gott om djurben, låg fragmenteringsgrad.
- 221 Gråbrun, humös lera med järnutfällning och något kolfnyk.
- 222 Mörkt brungrå, sandig och sotig lera med tegel, kol, sten och grus. Omrört.
- 223 Kompakt, grågrön lera.
- 224 Ljust grå, aningen sandig lera med kolfnyk. Nedpressat på stenläggning.
- 225 Mörkt grå, fläckig lera med mycket kol och sot. Inslag av djurben, bl a mycket fiskben, samt tegelflis.
- 226 Ljust grågrön, kompakt lera som blir rödbränd efter ca 25,6 m (streckad linje).
- 227 Gråsvart kol- och sotlager med något djurben (små fragment, bl a fisk) samt något grus.
- 228 Mörkt grå, sotig och sandblandad lera med kolfnyk, tegelflis, murbruk och enstaka djurben.
- 229 Mörkt brungrå, något sandig och relativt kompakt lera med järnutfällning och kolfnyk.
- 230 Mörkt brungrå, sotig och sandig/grusig lera med kol, murbruk och tegel. =212?
- 231 Gråbrun, lerblandad sand med tegelbitar.
- 232 Sten- och grusläggning. Ljust brun sand med stenar.
- 233 Brungrå, grusig lera med gott om kolbitar och något ben.
- 234 Lergolv? Ljust grå, aningen humös lera med gott om kolbitar och enstaka ben.
- 235 Rödbrunt grus.
- 236 Spisröse. Tegelskikt på stenfundament. Mellan stenarna gråbrun, humös och grusig lera.
- 237 Som 182. =182?
- 238 Mörkare och sotigare än 175.
- 239 Gråbrun sand och grus med lera, träflis, kol och sten.
- 240 Mörkt grå, mycket sotig och sandig lera med kol, tegel och murbruk. =212?
- 241 Sand.
- 242 Brun, sandig och något humös lera med gott om stora stenar och djurben.
- 243 Grus, ställvis blandat med grå, humös lera. Under detta syns kullerstenar och småstensläggning/grusad yta i botten av schaktet.
- 244 Brun, gödselblandad lera med träflis och kolfnyk.
- 245 Brungrå, något humös och grusig lera med kolfnyk.
- 246 Gröngrå, kompakt lera.
- 247 Brun, något sandig och mycket gödselblandad lera med tegel, djurben (flera stora fragment, bl a nötkäke), murbruk och någon sten.
- 248 Gråbrun, humös, gödselblandad (?) lera med kolfnyk, träflis och något grus.

- 249 Som 246.
- 250 Som 246 fast grönare och med tegelbitar.
- 251 Gråbrun, humös, kompakt lera.
- 252 Brunt. Sand och grus.
- 253 Gul, fin sand, hårt packad och något lerblandad.
- 254 Brungrå, lerig sand med tegelbitar. Hårt sammanpressat.
- 255 Brungrå-brun, relativt sammanpressad sand med något kol- och tegelstänk.
- 256 Rödbränt grus.
- 257 Gråbrunt, lerigt och humöst grus.
- 258 Grått, lerblandat grus.
- 259 Gröngrått, lerblandat grus.
- 260 Grå, grusig lera med järnutfällning.
- 261 Gråbrun, humös lera med enstaka små stenar.
- 262 Grågrön, något sandig lera. Under träet något rödbrun, färgat av multnat trä.
- 263 Kubbhål? Nedgrävning med stående trä i söder och liggande kluvor ovanpå. Fyllning: Grå lera.
- 264 Rödbrun, humös lera och grus med djurben och någon sten.
- 265 Brun sand.
- 266 Mörkt gråbrunt, något sotigt och lerigt grus med kolbitar och tegel.
- 267 Brunsvart, sotig och lerig sand med mycket kolfnyk, någon tegelbit. Relativt homogent.
- 268 Gråbrunt-brunsvart. Sandig lera med gott om kol, tegel, murbruk och sot.
- 269 Gråbrun, myllig och siltig (?) lera. Relativt mjuk.
- 270 Brungrå lera med grus, aska och kolfnyk.
- 271 Brungrå, grusig lera med någon tegelbit.
- 272 Brunsvart, mycket sotig, lerig sand med kol och tegel.
- 273 Brunt grus.
- 274 Grågrön lera.
- 275 Grusig, brunsvart lins.
- 276 Grågrön lera.
- 277 =L217/L231
- 278 Gråbrunt, grusigt och något lerblandat.
- 279 Brungrå, grusig lera. Motsvarar L273 och L274?
- 280 Stört. Rör på längden samt tvärsöver schaktet.
- 281 Brun, humös och något sandig lera.
- 282 Lera med bl a någon tegelbit.
- 283 Som 250 men något grusigt.
- 284 Stenläggning.
- 285 Plankgolv. Liggande trä i schaktets längsriktning. Plankbredd runt 0,2 m.
- 286 Stör.
- 287 Liggande trä i schaktets längsriktning. Golv?
- 288 Planka/kluva i tvärgående riktning mot schaktet.
- 289 Liggande trä, tvärgående kluva och längsgående plankor.
- 290 Stock/kluva. Tvärgående. Syll under 291 eller äldre konstruktion?
- 291 Liggande trä, tvärgående riktning. Ca 5 plankor samt en kluva. Golv?
- 292 Liggande trä, kluva? Tvärgående riktning.
- 293 Liggande trä, plankor? Längsriktning.
- 294 Stenläggning?
- 295 Liggande trä, tvärgående riktning. Kluva och plankor? Golv?
- 296 Stenrad, syllstenar?
- 297 Tegelmur, tvärgående riktning. Två skift bevarade. Bredd ca 0,3 m.
- 298 Rundade stenar. Rester av kullerstenläggning?
- 299 Stenläggning. Skiftande stenstorlek, ca 0,05-0,25 m.
- 300 Träkonstruktion. Trä i längsgående och tvärgående riktning. Hoptryckta kluvor/stockar?
- 301 Liggande trä, plankor/kluva, tvärgående riktning.
- 302 Spisfundament. Ett tegelskift, under detta ett stenfundament. Bredd ca 1,2 m.
- 303 Rundade stenar, troligen stenläggning.
- 304 Spisfundament? Nedgrävning med större (ca 0,4 m) tuktad sten i s kanten, tegel intill denna.

- 305 Rundade stenar. Stenläggning. Stenstorlek ca 0,05-0,15 m.
- 306 Nedgrävning. Kubbhål? Fyllning 200–202 samt 204.
- 307 Multnad trähorisont. Liggande trä, längsriktning.
- 308 Liggande trä, tvärgående riktning. Planka/kluva.
- 309 Liggande plankor, tvärgående riktning. Golv?
- 310 Rundade stenar, stenläggning? Ca 0,1–0,15 m stora stenar.
- 311 Rundade stenar inbäddade i det leriga lagret 183. Stengolv som ersatts av lergolv?
- 312 Trägol. Plankor i tvärgående riktning. Plankbredden, där den kunde urskiljas, ca 0,2–0,3 m. Tjocklek ca 0,04 m. Bränd yta på ett par ställen.
- 313 Kluva i tvärgående riktning, på denna plankor i längsgående riktning. Golv?
- 314 Stående trä. Nedgrävd stolpe.
- 315 Liggande kluvor, möjligen en del av en golvkonstruktion som ersatt 312.
- 316 Liggande trä (planka?), längsgående riktning.
- 317 Liggande trä (planka?), längsgående riktning.
- 318 Kluva i tvärgående riktning, direkt på den stenfyllda nedgrävningen 168.
- 319 Direkt framför, väster om, sektionen: Kubbhål med rester av kubben. Diameter ca 0,25 m.
- DENDROPROV**
- 320 Planka/kluva. Längsgående riktning, liggande på kubben 319.
- 321 Liggande trä (planka?), längsgående riktning.
- 322 Hål efter stolpe/kubb direkt framför/väster om sektionen. Bredd ca 0,2 m.
- 323 Stående trärester.
- 324 Hål efter stock? Liggande trärester i tvärgående riktning. Bredd ca 0,2–0,3 m.
- 325 Liggande trä (planka?), längsgående riktning.
- 326 Liggande trä, stock, tvärgående riktning. Bredd ca 0,28 m.
- 327 Liggande trä, plankor?, längsgående riktning.
- 328 Liggande trä, plankor och kluva (?). Tvärgående riktning. Bredd 0,20 m.
- 329 Liggande trä, kluva, tvärgående riktning. Bredd 0,24 m.
- 330 Liggande trä, plankor (?), längsgående och tvärgående riktning.
- 331 Liggande trä, plankor (?), längsgående och tvärgående riktning.
- 332 Stående trä, två stölar. Bredd 0,06 respektive 0,04 m. Hankgärdesgård?
- 333 Liggande trä, plankor, tvärgående riktning. Bredd 0,30 m.
- 334 Stående trä, stölar. Bredd 0,06 m.
- 335 Liggande trä, längsgående riktning, något snett i förhållande till schaktet.
- 336 Liggande trä, tre stockar, tvärgående riktning. Bredd ca 0,1–0,2 m. Dåligt bevarat trä och svårt att se om det är en eller flera stockar. Timrad vägg?
- 337 Liggande trä, plankor (?), längsgående riktning. Troligen samma som 339.
- 338 Liggande trä, stock och kluva/multnad stock. Bredd ca 0,25 m. Dåligt bevarat trä och svårt att se om det är en eller flera stockar. Tvärgående riktning.
- 339 Liggande trä, plankor (?), längsgående riktning. Troligen samma som 337.
- 340 Tre tegelstenar på rad, underlag för 339 tillsammans med 341?
- 341 Liggande trä, tvärgående riktning. En kluva (bredd 0,18 m) och en plankor (bredd 0,25 m) under 339.
- 342 Nedgrävning med stående och liggande, dåligt bevarade trärester, troligen efter en kubb och en liggande stock. I botten, möjligen under nedgrävningen, en liggande kluva i tvärgående riktning, ca 0,14 m bred.
- 343 Liggande trä, kluvor (?), tvärgående riktning.
- 344 Planka, diagonalt placerad i schaktet. Löst liggande virke?
- 345 Stående trä, stolpe/kubb. Bredd ca 0,34 m.
- 346 Liggande trä, sex kluvor, tvärgående riktning.
- 347 Liggande trä, längsgående riktning.
- 348 Liggande trä, stock, tvärgående riktning. Näverulle direkt norr om detta.
- 349 Liggande trä, längsgående riktning.
- 350 Dike? Nedgrävningar har gjorts vid upprepade tillfällen.
- 351 Liggande trä, längsgående riktning.
- 352 Stående trä, kubb. Liggande kluva ovanpå kubben, tvärgående riktning. Direkt söder om detta liggande stock, tvärgående riktning.
- 353 Golv? Liggande trä, plankor, tvärgående riktning.

- 354 Timrad vägg? Liggande trä, stockar, tvärgående riktning.
- 355 Golv? Liggande trä, längsgående riktning.
- 356 Liggande trä, tvärgående riktning.
- 357 Liggande trä, tvärgående riktning.
- 358 Liggande trä, längsgående riktning.
- 359 Liggande trä, stockar, en större och en mindre, tvärgående riktning.
- 360 Stenar, rest efter stenläggning?
- 361 Hål efter stående träkubb (?).
- 362 Liggande trä, bjälke, ungefärlig tvärgående riktning.
- 363 Stenar samt avtryck efter sten.
- 364 Liggande trä, rundtimmer, tvärgående riktning.
- 365 Liggande trä, rundtimmer, tvärgående riktning.
- 366 Glest liggande tegelstenar under 42.
- 367 Liggande trä, stock, längsgående riktning.
- 368 Liggande trä, längsgående riktning.
- 369 Liggande trä, plankor (?), tvärgående riktning.
- 370 Liggande trä, stock (?), tvärgående riktning.
- 371 Liggande trä, stock (?), längsgående riktning.
- 372 Golv? Liggande trä (plank?), en undre nivå i tvärgående och en övre i längsgående riktning.
- 373 Liggande trä, stock, längsgående riktning.
- 374 Golv? Liggande trä, plankor, tvärgående riktning.
- 375 Golv? Liggande trä, kluva (?), längsgående riktning. Bärlina?
- 376 Liggande trä, tvärgående riktning.
- 377 Liggande trä, stock, längsgående riktning.
- 378 Golv? Liggande trä, plankor, tvärgående riktning.
- 379 Syllstock? Liggande bjälke, tvärgående riktning.
- 380 Multnat, bränt trä, går ej att avgöra riktningen på vissa partier.
- 381 Golv? Liggande trä, plankor/plankor, tvärgående riktning
- 382 Liggande trä, kluva, tvärgående riktning. Bredd 0,26 m.
- 383 Liggande trä, kluva, tvärgående riktning. Bredd 0,24 m.
- 384 Golv. Liggande trä, längsgående riktning. Fragmentariskt bevarat, tycks ligga i samma läge som golvnivån 320.
- 385 Liggande trä, längsgående riktning.
- 386 Gropig yta under sandlagret 26. Borttagen stenläggning?
- 387 Tegelmur, bredd 0,32 m. Två skift bevarade.

Riktningssangivelser i förhållande till schaktet.

Bilaga 3. Fyndlista

Fnr	Kontext	Sakord	Material	Ant	Vikt (g)	Beskrivning
1	L198 vid 38 m	Föremål	Järn	1	47*	18 cm långt, spikliknande föremål med städformat huvud. Huvudet är 3,2x1 cm stort.
2	L225 vid 27 m	Beslag Slidbeslag	Järn	1	78*	23,7 cm långt, skänklarnas bredd 0,5 cm. Bladformade avslutningar, vikt i nederkant. Beslag till baltisk knivslida.
3	L107 vid 74 m	Hästsko	Järn	1	41*	Låg, platt klack, jämbred, bredd 2,3 cm. Längd 8 cm, uppskattad ursprunglig längd på skon ca 8,5 cm. En skänkel bevarad. 1300/1400-tal?
4	L180 vid 53 m	Föremål	Järn, silver	1	48*	Spolformat, längd 5,4 cm, bredd 1 cm. Kompakt, sannolikt avbrutet i båda ändrar. Rester efter silverinläggning. Del av skaft/handtag till dolk?
5	L174 vid 53 m	Knapp	Cu-leg	1	12	2,2 cm i diameter. Dekor: kvadrat med intryckta sidor, punkter. Reliefdekor. Troligen 1700-tal.
6	L180 vid 53 m	Islägg	Ben	1	46	Längd ca 7 cm, avbruten.
7	L180 vid 53 m	Slagg	Slagg	1	12	Blåsig slagg, smidesslagg?
8	L174 vid 53 m	Kritpipa	Piplera	1	4	Skaft. Längd 6 cm, diameter 8 mm.
9	L174 vid 53 m	Planglas	Glas	1	4	KASTAT En ursprunglig, något svängd kant. Tjocklek 2 mm.
10	L174 vid 53 m	Kärl Skål	Keramik: Yngre rödgods	1	10	Mynningsskärva. Vitleredekor, oxidmålning. Skålen har varit ca 21 cm i diameter.
11	L174 vid 53 m	Kärl Fat?	Keramik: Fajans	1	6	Gult gods. Blåaktig glasyr, vit och blå, målad dekor. 1700-tal
12	L174 vid 53 m	Kärl Skål	Keramik: Porslin	1	2	Mynningsskärva. Blå dekorrand under glasyren, brun rand längs mynningsranden. Troligen kinesiskt.
13	L224 vid 27 m	Pärla	Glas	1	2	Blå. Rund med tillplattade ändrar. 11 mm bred, 7 mm tjock, knappt 4 mm stort, rakt borrat hål.
14	L137 vid 62 m	Hantverks-spill	Horn: Älghorn	1	72	Sågat älghorn, 8x5 cm.
15	L137 vid 63 m	Slagg Smidesslagg?	Slagg	3	124	
16	L93 vid 80 m	Föremål Smidesavfall?	Järn	4	22	Korroderade järnföremål.
17	L93 vid 80 m	Slagg Smidesslagg?	Slagg	8	62	
18	L93 vid 80 m	Föremål, Degel eller ugnsvägg?	Keramik	1	42	Keramiskt material, grov magring, förslaggad insida. Ugnsvägg eller degelfragment?
19	L93 vid 80 m	Smälta	Cu-leg	1	10	Kopparsmälta? 2 cm stor
20	L69 vid 82 m	Hantverksspill, Kammakerispill	Ben	2	82	Avsågade benändrar (nöt)
21	L74 vid 82 m	Föremål	Järn	2	92	Starkt korroderade föremål.
22	L74 vid 82 m	Slagg	Slagg	4	198	Smidesskålla eller möjligen ugnsvägg? Gott om kvartskorn.
23	L120 vid 66 m	Slagg	Slagg	2	1109	Smidesslagg?
24	L177 vid 53 m	Lerklining	Lera	1	4	
25	L36 vid 93 m	Föremål	Cu-leg	1	20	Bleck med vikt, något profilerad, kant. Ca 6x2 cm.
26	L121 vid 71 m	Kärl	Keramik: Yngre rödgods, oglaserat	1	18	Oglaserat rödgods, mynning. Blomkruka eller pottkakel?
27	A312 vid 52 m	Kärl	Keramik: Genomsintrat stengods	1	6	Siegburg? Kanna. Direkt på plankgolvet.
28	L180, ca 32 m	Kärl	Keramik: Äldre rödgods	1	14	Hänkel. Direkt under plankgolvet.
29	L181 vid 50 m	Kvarnsten	Skiffer: Malungsskiffer	1	2	Ca 3x2 cm stort. Direkt under plankgolvet.
30	L175 vid 37 m	Kärl	Keramik: Yngre rödgods	1	10	Fat/skål. Vitlereengobe, oxidmålning. Figuralt motiv.

31	L175 vid 37 m	Planglas	Glas	1	20 g	Runt föremål av planglas, tjockare i kanterna än mot mitten, något ojämn yta. Grönt glas. Ursprunglig diameter ca 12 cm. Tjocklek 2–6 mm.
32	L231? vid 23 m	Planglas	Glas	1	1 g	Grönt, smältrand, närmare 2 mm tjockt.
33	L231? vid 23 m	Kärl	Keramik: Yngre rödgods	2	10 g	Gryta? Buk. Två kärl.
34	L231? vid 23 m	Kärl	Keramik: Yngre rödgods	1	24 g	Gryta? Mynning.
35	L231? vid 23 m	Kärl	Keramik: Yngre rödgods	1	24 g	Gryta. Mynning, sekundärbränd.
36	L231? vid 23 m	Kritpipa	Piplera	2	12 g	Skaft. Längd 5,5 resp 8,5 cm. Diameter 7 resp 8 mm.
37	L6 vid 108 m	Kärl	Keramik: Flintgods	1	30 g	Skål med pip? Reliefdekor: ränder längs mynningen, blad på buken.
38	L8 vid 106 m	Kakel Rumpkakel	Keramik: Rödbrännande lergods	16	698 g	Grönmönstrat kakel, marmorerat/ådrat eller randigt. Vitlereengobe, oxidmålning.
39	L33 vid 97 m	Sko	Läder	1	2 g	Ovanläder med smygsöm. Ca 8x3 cm. Avritat. KASTAT
40	L99 vid 74 m"	Garn	Ull	1	1 g	Z-spunnet, tvåtrådigt, lösspunnet ullgarn. Två hopknutna trådar, längd ca 8 cm.

* Vikt före konservering

Bilaga 4. Dendrokronologisk analys

LUND UNIVERSITY

DEPARTMENT OF QUATERNARY GEOLOGY
KVARTÄRGEOLOGISKA AVDELNINGEN
HANS LINDERSON

14 Aug 2009

Nationella Laboratoriet för Vedanatomi och Dendrokronologi, rapport nr 2009:39
Hans Linderson
DENDROKRONOLOGISK ANALYS AV ENSTAKA PROVER FRÅN
UPPSALA

Uppdragsgivare: Upplandsmuseet, Linda Qviström, S:t Eriks gränd 6, 730 10 Uppsala.
Org nr 817600-7071

Område: Uppsala **Prov nr:** 62845-849 **Antal sågprover:** 5-1(62845 kasserad)

Dendrokronologiskt objekt: Prover från Dragabrung, Vaksalag och Syslommässgatan.

Resultat:

CATRAS Dendro nr:	Prov Nr :	Träd slag	Antal ÅR, 2 radier om inget annat ang	Splint (Sp) Bark (B) Vank. (W)	Datering av yttersta årsring i provet	Beräknat Fällningsår E(Efter) V(vinterhalv-året)	Trädets Egenålder uppskattn
62845	1:UM 8274	Tall	19	-	Ej datering	-	20-40
62846	2:UM 8274	En	57	W	X+2år	-	60-80
62847	3:UM 8274	En	54	W	X+(0-2år)	-	60-80
62848	4:UM 8274	Tall	65;3	Sp 48, W	1658	V 1658/59	70-90
62849	5:UM 8282	Tall	91;3	Sp 22, ej W	Ej datering*	*	110-140

Diskussion över dateringsresultaten:

Prov 4 dateras entydigt så att avverkningstiden är **vinterhalvåret 1658/59** och förefaller vara tämligen lokal ståndort. Prov 2 och 3 som är av eneträd (*Juniperus*), är endast relativt daterade till varandra. Så att prov 2 är avverkad samtidigt eller senast två år senare än prov 3. Prov 5 har inte med säkerhet kunnat dateras. Dock föreligger det en klar förhöjd korrelation där yttersta årsring motsvaras av år 1115, vilket skulle ge ett beräknat fällningsår 1135-1175. Flera orsaker kan vara själ för att detta timmer inte går att datera. Enstaka prover från en konstruktionsfas medför alltid risk att just detta träd har avvikit från det gängse tillväxtmönstret så mycket att dateringen uteblir. I föreliggande prov finns en skada, sannolikt en mekanisk, som har påverkat tillväxten i individuell riktning (denna skada kan ha inträffat år 1068 om föreslaget fällningsår kan säkerställas).

Hans Linderson

Sölvegatan 12, S-223 62 Lund Tel. +46-46-2227891, 0738-448812

Fax +46-46-2224830

e-mail: Hans.Linderson@geol.lu.se

Observera att prov nr 1-4 kommer från en annan undersökning.